

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petr Forman

Odůvodňování trestů krajskými soudy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 8. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že vlastní text diplomové práce má včetně poznámek pod čarou 118 410 znaků včetně mezer.

diplomant

V Praze dne .....

Poděkování

Moje díky patří mnohým osobám, bez kterých by tato práce nemohla být napsána. Jsou jimi zejména vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D., který mě aktivně a trpělivě při psaní práce vedl s opravdovým zájmem a Mgr. Kristýna Tomšů, která mi poskytla cenné rady a podněty k empirické části. Diplomová práce vznikla s využitím dat získaných v rámci projektu podpořeného Grantovou agenturou ČR v rámci grantu GA ČR č. 19-15077S „Rozdíly při ukládání trestů v postkomunistických kontinentálních právních systémech“, řešeného na Ústavu státu a práva Akademie věd ČR.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Odůvodnění trestu	3
2.1. Nezbytnost písemného odůvodnění trestu.....	4
2.2. Odůvodnění trestu v českém právním řádu, teorii a judikatuře	6
2.3. Jednotlivé účely odůvodnění trestu	12
2.4. Náležitosti a vady odůvodnění	24
2.5. Řádné odůvodnění.....	34
3. Popis výzkumu	39
3.1. Výzkumná otázka.....	39
3.2. Hypotéza.....	39
3.3. Metodologie	40
3.4. Výzkumný vzorek	42
4. Výsledky.....	43
4.1. Náležitosti rozhodnutí	43
4.2. Četnost okolností a jejich individualizace.....	45
4.3. Polehčující a přitěžující okolnosti	48
5. Porovnání odůvodňování trestů okresním a krajskými soudy.....	51
5.1. Náležitosti rozhodnutí	51
5.2. Četnost okolností a jejich individualizace.....	53
5.3. Vyhodnocení porovnání	56
5. Závěr.....	57
6. Zdroje	59

1. Úvod

Lidská společnost vždy reagovala na chování členů, jež shledává v rozporu s jejími pravidly, trestáním. V průběhu historie bylo vymyšleno nepřeborné množství trestů, kterými se postihovali „narušitelé“ společenského pořádku. Ať už byl člověk postižen trestem spravedlivě či nespravedlivě, lidé si vždy kladli otázku, proč byl přestupiteli dán zrovna tento trest, a ne trest jiný. Nebyl tento trest nespravedlivý? Co ovlivňovalo osobu rozhodující o konkrétním trestu? Toto téma je v současnosti ještě více diskutované, protože máme možnost v médiích číst o vybraných trestních případech a jejich výsledcích. Často vidíme, že dva na první pohled stejné případy skončily naprosto odlišným způsobem – otázka, proč byl uložen konkrétní trest tedy stále zůstává, ba je možná nyní kladena ještě naléhavěji.

V moderní společnosti máme k dispozici specializované rozhodce, kteří rozhodují o ukládání trestů a jejich výši – soudce. Jsou to osoby, jež jsou profesně a morálně kvalifikované, aby rozhodovali o vině či nevině pachatelů, ale také rozhodují o výběru konkrétního trestu a jeho výši. Je jen a pouze logické, že společnost počítá s tím, že svoji práci budou vykonávat svědomitě a řádně. Máme však nějakou možnost nahlédnout do práce soudce a zjistit, jakým způsobem ukládání trestů probíhá? K odhalení způsobu, jakým soudce rozhoduje, slouží odůvodnění, které můžeme vnímat jako nástroj k vysvětlení myšlenkových pochodů soudce při ukládání trestu. Bohužel, zatím není moc empirických dat, která by nám poskytla informace o tom, jak konkrétně soudy odůvodňují, a jak moc se soudcům daří naplňovat kladené požadavky na odůvodnění. Jednou z výjimek byl výzkum věnující se ukládání trestů okresními soudy z roku 2019 (Tomšů a Drápal), jenž nám poukázal na neradostný stav kvality odůvodňování trestů okresními soudy. Touto prací přímo na zmíněný výzkum navážu, s cílem zjistit, jakým způsobem soudy odůvodňují svá rozhodnutí na krajské úrovni. Klíčovou otázkou této diplomové práce tedy je: „Odůvodňují krajské soudy uložené tresty dostatečně?“. V následujících řádcích se pokusím nalézt odpověď. Diplomová práce je složena ze dvou částí, a to z teoretické a z empirické.

Téma odůvodnění trestu v teoretické části rozeberu z více úhlů pohledu. Práce je strukturovaná tak, že v každé podkapitole odpovím na jednu ze základních otázek týkajících se tématu, a to: Proč je odůvodnění trestu nutné? Co o odůvodnění říká zákon, teorie a judikatura? Z jakých

důvodů je tedy odůvodnění důležité? Jak má odůvodnění vypadat a jaké vady obvykle obsahuje? Je nějaká metodika, která by nám umožnila odůvodňování lépe pojmut?

V empirické části se zabývám tím, do jaké míry krajské soudy při odůvodňování trestů naplňují požadavky pro řádné odůvodnění. Metodika, kterou při tom využívám, je převzata z předchozí studie, jež se věnovala stejné problematice na úrovni okresních soudů. V tomto smyslu je tedy analýza do jisté míry replikou již učiněné studie (ač s některými problémy, které přinesla krajská úroveň). Analýza byla záměrně činěna co nejpodobnějším způsobem, aby byl tento výzkum porovnatelný s tím předchozím. Jakákoli změna metodiky by tak ohrozila možnost komparace těchto výzkumů, a tím bychom přišli o cenná data. Analyzováno bylo 300 soudních rozhodnutí, kde rozhodoval krajský soud jako soud prvostupňový. Z tohoto vzorku kvůli vícero obžalovaným na jeden rozsudek vzniklo dohromady 450 pachatelů.

Hlavním cílem této práce je nahlédnout do způsobu, jakým krajské soudy odůvodňují uložené tresty a zda naplňují požadavky, které jsou na odůvodnění kladeny teorií, zákonem a judikaturou. Jednou z pozorovaných vlastností bude i, zda jsou soudní odůvodnění přezkoumatelná, tedy zda je možné zpětně zrekonstruovat, co soudce vedlo k uložení konkrétního trestu. Cílem práce naopak není hodnotit, zda byl uložený trest nespravedlivý či jinak nedostatečný. Tuto informaci není možné prezentovaným výzkumem zjistit. Metoda, kterou při analýze používám, umožňuje pouze přezkoumat, jestli daný rozsudek obsahuje potřebné náležitosti.

I. Teoretická část

2. Odůvodnění trestu

Nejdříve je zásadní definovat si pojem odůvodnění a vysvětlit jeho účel. Definice odůvodnění dle Silvie Mičudové zní: „*Velmi zjednodušeně řečeno, odůvodnění je v podstatě jakýmsi vysvětlením proč soud rozhodl tak, jak rozhodl (...) Odůvodnění potom nemůže být v rozporu s výroky rozsudku, ale musí na ně logicky navazovat*“ (2021, s. 87). Co se týče účelu odůvodnění, Tomáš Gřivna se k této problematice vyjadřuje následovně: „*je pro subjekty zúčastněné v trestním řízení mimořádně důležité dozvědět se nejen, jak soud rozhodl o podané obžalobě, ale i proč právě tak rozhodl. Těžiště přesvědčivosti rozsudku je právě v jeho odůvodnění*“ (2013, s. 1692).

Kromě teorie nám pojem odůvodnění více přibližuje ustanovení § 125 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. (dále jen „trestní řád“), kde se píše následující: „*soud v něm [v odůvodnění] stručně vyloží, které skutečnosti vzal za prokazané a o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporují. Z odůvodnění musí být patrné, jak se soud vypořádal s obhajobou, proč nevyhověl návrhům na provedení dalších důkazů a jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokazané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu.*“ Tímto ustanovením zákonodárce definoval odůvodnění a zároveň stanovil základní pravidla pro jeho tvorbu soudy.

Nyní, když je odůvodnění pevně definované, je možno blíže zkoumat jednotlivé otázky, které se k němu vztahují. V následujících podkapitolách se budu věnovat základním otázkám týkajících se odůvodnění, jako například, zda je odůvodnění skutečně potřebné, jak jej vnímá český právní řád, jaké jednotlivé účely odůvodnění naplňuje, jak má vypadat a v neposlední řadě, jak by vypadat nemělo.

2.1. Nezbytnost písemného odůvodnění trestu

Začnu rozbořem základní otázku, která člověku zkoumajícího odůvodnění napadne jako první – zda je písemné odůvodnění trestu vůbec potřebné. Není možné odůvodnění zkrátka neuvádět, nebo ponechat pouze odůvodnění ústní?

Dále se budu věnovat vztahu mezi odůvodněním viny a odůvodněním trestu, kdy budu zkoumat i otázku, zda nestačí pouze odůvodnění viny, popř. při odůvodňování trestu pouze odkazovat na odůvodnění viny. Specifické vlastnosti odůvodnění, jako je vážení jednotlivých okolností nebo stupeň individualizace, budu rozebírat v kapitole 2.4.

2.1.1. Nezbytnost odůvodnění obecně

Nyní budu zkoumat otázku odůvodnění obecně, tedy jak viny, tak i trestu a následně se budu blíže věnovat nezbytnosti odůvodnění trestu samotného. Jak píše Michal Bobek: *„Znát důvody rozhodnutí soudu je dnes vnímáno jako základní právo (nejenom) účastníka řízení. Judikatura ústavních soudů, stejně jako kupř. Evropského soudu pro lidská práva, stanoví řadu požadavků na kvalitu odůvodnění rozhodnutí a způsob jeho sdělení účastníkům řízení.“* (2010, s. 204). Tuto myšlenku ovšem můžeme vidět napříč všemi autory. Nutnost odůvodnění je samozřejmostí v moderních právních systémech, kdy absenci takového odůvodnění není možné připustit (Hewton, 2010, s. 79-93; Pennington, 1987, s. 22). Při bližším zkoumání zjišťujeme, že o potřebě odůvodňovat je v teorii shoda. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18 ze dne 28. 11. 2018, bod 19 tuto skutečnost potvrzuje, když tvrdí následující: *„Obdobně i odborná literatura zabývající se rozhodováním o trestech [...], zdůrazňuje potřebu udávat důvody pro uložené tresty tak, aby rozhodnutí o nich bylo přesvědčivé pro účastníky a omezovalo rozdílné přístupy mezi soudci a soudy“*. Ústavní soud zde nejen potvrzuje potřebu odůvodnění, ale staví zde požadavek odůvodnění, které je přesvědčivé, a zároveň omezuje rozdílné přístupy mezi soudci.

Samozřejmě je požadavek teorie reflektován i zákonem. Dle § 120 odst. 1 písm. d) trestního řádu obsahuje zpravidla každý rozsudek odůvodnění. I přesto, že je odůvodnění důležitou součástí rozsudku, není jeho přítomnost absolutním pravidlem. Touto výjimkou jsou situace, kdy se státní zástupce a obžalovaný vzdají odvolání a prohlásí, že netrvají na vyhotovení odůvodnění a dále splní ještě ostatní podmínky § 129 odst. 2 trestního řádu. Jde o případy, kdy se státní zástupce a obžalovaný shodnou, že se skutek stal způsobem uvedeným v obžalobě a

souhlasí s uloženým trestem. Jednoduše řečeno, jedná se o situaci, kdy „*ani jedna ze stran nemá námitku proti kterémukoliv výroku rozsudku, a proto soud toto svoje rozhodnutí v podstatě písemně odůvodňovat nemusí (...)*“ (Mičudová, 2021, s. 87).

Co se týče významu odůvodnění obecně, zjišťujeme, že je velmi důležité pro subjekty trestního řízení vědět nejen jakým způsobem soud rozhodl o obžalobě, ale také proč rozhodl konkrétním způsobem. Subjekty tyto informace zjišťují zejména z odůvodnění rozsudku. Znamená to, že pouze řádně odůvodněný rozsudek má výchovný účinek. (Gřivna, 2013, s. 1693). Dále je ještě v komentáři zdůrazněno, že rozsudek (tedy i odůvodnění) je „*vyvrcholením trestního stíhání*“ a jsou na něj tudíž kladeny značné požadavky zejména po stránce odborné, stylistické, ale i jazykové. Rozsudek by měl být přesný, stručný a jasný.

2.1.2 Je nezbytné i odůvodnění trestu?

Dle komentáře k trestnímu řádu (Gřivna, 2013, s. 1693) je odůvodnění trestu stejně důležité jako odůvodnění viny. Navíc výrok o vině nelze oddělovat od výroku o trestu, neboť s ním musí tvořit jednotu. Lze ale argumentovat i tak, že odůvodnění trestu je ještě důležitější než odůvodnění viny. Obžalovaný, který spáchal trestnou činnost, velmi dobře rozumí tomu, že ji spáchal. Odůvodnění viny je sice důležité, ale pro obžalovaného není tak podstatné. Uložený druh a výměra trestu však pro průměrného obžalovaného vůbec jasné být nemusí (Drápal, 2020a, s. 15). Když nedojde k odůvodnění trestu, obžalovaný nemusí rozumět například tomu, proč je mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v konkrétní délce místo trestu podmíněného.

Na druhou stranu, kdo jiný by měl uložit správný trest než profesionální soudce, který je ukládá celý život? Je například možné, že bude trest pečlivě vybraný a spravedlivý, i když nebude řádně odůvodněný? Je možné důvěřovat soudcům, že uloží trest perfektně, ale pouze nevysvětlí, proč rozhodli daným způsobem? Jakub Drápal tvrdí, že je to problematické ze dvou důvodů. Zaprvé, neodůvodňování trestů není v souladu s principy právního státu a delegitimizuje soudní systém. A zadruhé, bez odůvodnění nemůže být uložený trest řádně konkretizovaný. (2019, s. 3).

Pokud bychom měli odůvodněnu pouze vinu pachatele, ale nikoli trest, nedá se o řádném odůvodnění vůbec hovořit. Odůvodnění trestu je tedy stejně důležité, ne-li důležitější než odůvodnění viny. Je proto důležité si uvědomit, že pokud čteme v odborné literatuře nebo jiných pramenech o požadavcích na odůvodnění v obecné rovině, dají se tyto poznatky

vztáhnout i na odůvodnění o trestu. Výjimkou je, pokud z podstaty věci vyplývá opak (tedy, že vzhledem k povaze požadavků to není možné).

2.1.3. Je nezbytné písemné odůvodnění?

Písemné odůvodnění je důležité zejména proto, že je to jediný okamžik¹, ve kterém je možno zkoumat, jaké úvahy soudce vedly při ukládání konkrétního trestu (Drápal, 2019, s. 2). Zvažování toho, jaký trest soudce vybere a v jaké výši, je niterným procesem, jenž není možné přezkoumat jinak, než že z něj bude vyhotoven konkrétní fyzický výstup. Nicméně, existuje možnost písemné odůvodnění nevyhotovit. Jedná se o již zmíněnou situaci předvídanou trestním řádem v § 129 odst. 2. Je to výjimka, která výrazně pomáhá soudu, ale způsobuje, že některé principy trestního procesu nejsou zcela naplněny.

2.1.4. Závěr

Na závěr tedy lze shrnout, že odůvodnění trestu je v zásadě² nezbytnou součástí rozsudku. Ohledně uvedeného názoru panuje shoda v teorii i trestním řádu. Je zároveň nezbytné vyhotovovat odůvodnění v písemné podobě.

2.2. Odůvodnění trestu v českém právním řádu, teorii a judikatuře

2.2.1. Zákonné požadavky na odůvodnění trestu

Na rozdíl od některých států³ není povinnost odůvodňovat rozhodnutí zakotvena v Ústavě, ale pouze na zákonné úrovni. Trestní řád v § 120 odst. 1 písm. d) vyžaduje, aby bylo součástí rozsudku také odůvodnění, pro něž jsou stanoveny náležitosti v § 125. Zároveň zákon umožňuje rozsudek, který je prost odůvodnění dle § 129 odst. 2 trestního řádu. Důležité je

---

¹ Samozřejmě kromě okamžiku ústního odůvodnění. To ovšem nemusí obžalovaný, ani další osoby, vůbec slyšet.

² Kromě případů, kdy se strany řízení rozhodnou vyhotovení odůvodnění nepožadovat.

³ viz Ústavy následujících států: čl. 121 Základního zákona Nizozemského království či čl. 120 odst. 3 Ústavy Španělského království; jedná se ale spíše o výjimky.

zmínit, že § 129 odst. 2 se vztahuje pouze pro písemné vyhotovení, tedy po vyhlášení musí být rozsudek odůvodněn ústně.

Dle § 125 odst. 1 trestního řádu musí být v odůvodnění patrné, „*jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu. Při odůvodnění uloženého trestu uvede jakými úvahami byl veden při ukládání trestu...*“. Poté následuje výčet okolností, které ovlivňují trest, a které by soudce měl vzít do úvahy. Jsou zde v podstatě přepsané okolnosti z ustanovení § 39 odst. 1-3 zákona č. 40/2009 Sb. (dále jen „trestní zákoník“). Tyto okolnosti blíže rozebírám v kapitole 2.4. Podstatné jsou dále i ustanovení § 41 a 42 trestního zákoníku, kde se nachází demonstrativní výčet polehčujících a přitěžujících okolností, které soudce při ukládání trestu využívá. Zákonný požadavek na individualizaci nalezneme v § 39 trestního zákoníku, jenž je hmotněprávním vyjádřením § 125 trestního řádu.

2.2.2. Požadavky Ústavního soudu na odůvodnění trestu

Ústavní soud ve svých nálezech opakovaně zdůrazňuje nezbytnost řádného odůvodnění, kdy odůvodnění vnímá jako naprosté minimum ospravedlňující zásah státu do základních práv a svobod jednotlivce. Kromě toho je dle Ústavního soudu: „*Jedním ze základních principů trestního řízení [...] nutnost důkazní postup pečlivě a úplně popsat a také logicky a přesvědčivě odůvodnit⁴. Uvedený požadavek zákonodárce vtělil do soustavy nároků kladených na odůvodnění rozsudku (125 trestního řádu).*“⁵

Co má ale Ústavní soud na mysli, když mluví o logickém a přesvědčivém odůvodnění? Ústavní soud označuje jako „základní směrnici“ pro odůvodňování trestních rozsudků § 125 trestního řádu, které se vztahuje i na výrok o trestu. Ústavní soud vnímá potřebu odůvodňovat komplexně a specificky k okolnostem případu. Dle Jakuba Drápala může jen rozhodnutí s konkretizovanými okolnostmi obstát nárokům Ústavního soudu na „*dostatečné zohlednění všech okolností případu*“⁶, „*přesvědčivé odůvodnění, proč vzhledem ke všem okolnostem případu a k poměrům pachatele obecné soudy zvolily takovou výměru trestu*“⁷ a na „*úplnost,*

---

⁴ Odůvodnění, které obsahuje všechny náležitosti kladené zákonem, teorií a judikaturou a je zároveň prosto vad odůvodnění, budu pracovně označovat jako odůvodnění řádné.

⁵ Nález sp. zn. III. ÚS 181/2000 ze dne 23. 11. 2000 (N 175/20 SbNU 241).

⁶ Nález sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017 (N 137/86 SbNU 315), bod 19.

⁷ Nález sp. zn. I. ÚS 4503/12 ze dne 11. 6. 2014 (N 119/73 SbNU 827), bod 36.

*srozumitelnost a přesvědčivost odůvodnění rozhodnutí obecných soudů způsobem umožňujícím jejich přezkoumatelnost*⁸ (2020a, s. 6). Existuje více různých termínů pro rozhodnutí, které naplňuje požadavky zákona, teorie a judikatury, a tak budu za účelem jednotnosti využívat výhradně termín „řádné odůvodnění“.

Kromě individualizace se dovídáme o řádném odůvodňování následující: „*Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé.*“⁹ Platí zároveň, že pokud v odůvodnění nejsou uvedeny konkrétní důkazy, ale pouze se odvolává na obsah spisu, nebo je rozhodnutí nepřezkoumatelné¹⁰ kvůli nesrozumitelnosti, jedná se o porušení principu zákazu libovůle v rozhodování. Takové rozhodnutí by bylo v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, stejně jako s čl. 1 Ústavy České republiky.¹¹ Ústavní soud zde ve shodě s teorií požaduje určitý stupeň kvality odůvodnění, kdy zároveň vylučuje pouhý odkaz na obsah spisu (později se budu věnovat i problematice odkazování do jiné části rozsudku). Potvrzuje také, že nedostatečné odůvodnění porušuje princip zákazu libovůle a je v rozporu s právem na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb. (dále jen „Listina“).

2.2.3. Odůvodnění trestu a judikatura ESLP

Shodně se k potřebě náležitého odůvodnění staví i Evropský soud pro lidská práva, kdy je v jednotě s Ústavním soudem.¹² Ve svém rozhodnutí *Taxquet vs. Belgie* zdůraznil, že k naplnění požadavků spravedlivého procesu, musí obviněný i veřejnost být schopni porozumět rozhodnutí, což je zároveň pojistným mechanismem proti svévoli (2010, bod 90). Evropský soud pro lidská práva zároveň často zdůrazňuje, že principy právního státu a zamezení svévole moci jsou základními principy Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách. Tyto principy v soudnictví slouží k posílení důvěry veřejnosti v objektivní a transparentní soudnictví, které je jedním ze základů demokratické společnosti (*Suominen vs. Finsko*; *Tatishvili vs. Rusko*).

---

⁸ Nález sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017 (N 204/87 SbNU 341), bod 45.

⁹ nález sp. zn. III.ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997 (N 24/7 SbNU 153), část II.

¹⁰ o nepřezkoumatelnosti takového rozhodnutí dále viz i nález sp. zn. IV. ÚS 525/01 ze dne 27. 6. 2002 (N 81/26 SbNU 331).

¹¹ nález sp. zn. III.ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997 (N 24/7 SbNU 153), část II.

¹² *Ruiz Torija v. Španělsko*, s. 7.

Článek 6 Evropské úmluvy o lidských právech a judikatura Evropského soudu pro lidská práva, v situacích týkajících se svobody člověka, pokládají silný základ pro náležitosti potřebné při odůvodňování soudy. (Hamilton, 2005, s. 13).

Vidíme, že Evropský soud pro lidská práva je sice v jednotě s Ústavním soudem, ale pouze ve velice obecné rovině. Na rozdíl od něj neformuluje konkrétnější závěry o tom, jak má odůvodnění vypadat.

2.2.4. Odůvodnění trestů pohledem Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud České republiky nepravidelně vyhodnocuje praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestů. Některá vyhodnocení jsou sice staršího data, ale je možné díky nim zjistit, jak Nejvyšší soud pohlížel na ukládání trestů v minulosti, což pomůže lépe pochopit jeho nynější pohled na tuto problematiku. Zároveň můžeme vidět, jakým způsobem se určité aspekty, které Nejvyšší soud v minulosti kritizoval, zlepšily, či zhoršily.

Zhodnocení z roku 1966

První je zhodnocení z roku 1966¹³, kde se o odůvodňování trestů píše následující: „*Je možno konstatovat obecný poznatek, že se stále ještě vyskytuje nemálo rozsudků, v nichž není věnována odůvodnění výroku o trestu dostatečná pozornost. U řady z těchto rozsudků je nedostatečné odůvodnění výroku o trestu důsledkem **neúplného zjištění a zhodnocení všech okolností rozhodných pro uložení trestu.** (...) Nejčastějším nedostatkem při hodnocení a odůvodňování okolností, rozhodných pro výměru trestu, je stále ještě **neúplnost hodnocení všech skutečností, významných pro stupeň nebezpečnosti pro společnost** (...) Soudy v takových případech zaměřují svou pozornost jen na některé z těchto okolností nebo dokonce jen na jednu z nich, a ostatní ponechávají buď vůbec bez povšimnutí (...)*“

Nejvyšší soud zde identifikuje jistý problém a to sice, že nejsou kompletně zjištěny a zhodnoceny všechny relevantní okolnosti, kdy se pozornost věnuje pouze několika z nich. Je to tedy situace, kdy z případu vyplývá, že ještě existují okolnosti, na které měl soud brát zřetel, ale neučinil tak. Tuto vadu nelze porovnat s nynějším stavem, protože není součástí empirického výzkumu prezentovaného v této diplomové práci. Výzkum okolností, jež v tomto

---

¹³ V této době samozřejmě Nejvyšší soud ČR neexistoval. Byl pouze Československý Nejvyšší soud, který byl obdobou dnešního Nejvyššího soudu ČR.

případě chybí, by bylo technicky, ale i profesně velmi náročné učinit správně tak, aby byl vypovídající. Dále se soud věnuje konkretizaci:

*„lze ještě pozorovat, že některé soudy prvního stupně dbají sice správně ustanovení § 125 tr. ř. při odůvodňování výroku o vině, avšak neřídí se tímto ustanovením při odůvodňování výroku o trestu. Trest je v takových případech zdůvodněn zpravidla **paušálně a nekonkrétně** (...). Výrok o trestu a jeho zdůvodnění figurují dosud v některých rozsudcích paralelně vedle sebe, aniž uložený druh trestu a jeho výměra logicky vyplývají ze zhodnocení jednotlivých hledisek stupně nebezpečnosti činu pro společnost, ze zjištěných možností nápravy pachatele a jeho poměrů (...) I pro výrok o trestu platí ustanovení § 125 tr. ř.“ (Nejvyšší soud, 1965)*

Vidíme, že i v minulosti sužoval české soudy stejný problém, jako je trápí nyní (Tomšů a Drápal, 2019, s. 24). Tresty byly odůvodněny „paušálně a nekonkrétně“. Znamená to, že i v minulosti měly soudy problém s individualizací trestů, a to ještě závažnějšího charakteru, protože se často ani neřídily § 125 trestního řádu. Nyní tedy, ač máme problém s individualizací trestů, není tak závažný, jako byl kdysi.

Zhodnocení z roku 1984

Dále zhodnocení je z roku 1984. *„Nejvyšší soudy republik konstatují, že poznatky získané průzkumem je opravňují učinit závěr, že praxe soudů při ukládání trestů je ve většině případů správná. Soudy úplně a správně zjišťují skutkové okolnosti potřebné pro zhodnocení stupně narušení pachatele a možnosti jeho nápravy. Ukládají tresty, které jsou z hlediska druhu a výměry v podstatě správně diferencovány a individualizovány, odpovídají zákonným kritériím (§ 23 odst. 1, § 31 tr. zák.) a poskytují společnosti dostatečnou ochranu zejména před pachateli závažné trestné činnosti, před nebezpečnými recidivisty a příživníky. [co se týká nedostatků] Jde především o **neúplné nebo nedostatečné objasnění všech okolností důležitých pro správné rozhodnutí o trestu a zejména o neúplné, popřípadě jednostranné zhodnocení těchto okolností, když se **nehodnotí komplexně, ve vzájemné souvislosti**, ale soud přihlíží izolovaně jen k některým okolnostem. Správné, zákonu odpovídající a pro veřejnost i pachatele přesvědčivé rozhodnutí o trestu vyžaduje proniknutí do podstaty případu, jeho příčin a motivace pachatele, důkladné objasnění jeho osoby, oproštění od některých šablon, které se v praxi ještě někdy vyskytují. Takové odpovědné rozhodnutí o trestu je obtížné, vyžaduje od soudců nejen právní znalosti, ale i správný politickoprávní přístup a určité životní zkušenosti, mají-li se v uložení***

trestu vyváženě uplatnit různá, často protichůdná hlediska, která jsou podle zákona pro uložení trestu rozhodná.“ (Nejvyšší soud, 1984)

I přesto, že se situace oproti roku 1966, kdy bylo první zhodnocení, zlepšila v určitých oblastech, stále se v odůvodnění trestů vyskytují nedostatky. Soud ale i nadále kritizuje skutečnost, že soudy dostatečně neobjasňují všechny okolnosti, které jsou v daném případě relevantní. Samozřejmě to znamená, že rozhodnutí nejsou správně individualizována, protože chybí okolnosti, jež by individualizovány být měly.

2.2.5. Požadavky teorie na odůvodnění trestu

Nejpodrobnější analýzu požadavků na odůvodňování trestů nabízí teorie. Poskytuje nám odpovědi ohledně individualizace trestů, ale i nezbytnosti přisuzování významu jednotlivým okolnostem. Dovídáme se též, jak má vypadat vážení okolností v souhrnu. O těchto třech skupinách požadavků budu mluvit jako o třech úrovních. Toto členění je převzato z díla Pauline Schuyt (2010, 12. kapitola). Zde rozeberu požadavky teorie na řádné odůvodnění více teoreticky. Pokusím se zodpovědět otázku, proč jsou tyto požadavky při odůvodnění důležité a následně se budu v kapitole 2.4. zabývat otázkou, jak mají být tyto požadavky naplněny konkrétně, i s uvedením příkladů.

V komentáři se k požadavkům na individualizaci dočteme následující: „*Nestačí paušální frázovitě citování zákona, nýbrž je nutné posoudit a stanovit míru zvláštnosti a jedinečnosti projednávaného případu*“ (Gřivna, 2013, s. 1693). Konkretizace¹⁴ je první ze tří úrovní, jež má několik funkcí. Mezi ně patří stanovení skutečností, které slouží jako základní kámen pro další argumentaci, umožňuje nám ověřit, zda bylo odůvodnění dostatečně podrobné, poukazuje na důkazní prostředky, jež byly využity, a nakonec nám umožňuje obhájit výrok o trestu (Drápal, 2020a, s. 4-5). Bez posouzení konkrétních skutečností daného případu je odůvodnění nesrozumitelné (tamtéž, s. 5). Pokud totiž odůvodníme daný trest pouze obecně bez jakékoli konkretizace, nejedná se o řádné odůvodnění, protože odůvodňovat příliš obecně je podobné, jako neodůvodňovat vůbec.

Právní nauka potvrzuje, že individualizace je nezbytný požadavek. Jedním z principů řádného odůvodnění je tedy bezpochyby právě konkrétnost okolností ovlivňujících trest. Požadavek

---

¹⁴ Pauline Schuyt používá pojem konkretizace, který v diplomové práci volně zaměňován s pojmem individualizace. Pro potřeby diplomové práce se pojmy využívají jako synonyma.

řádně odůvodňovat uložené tresty ale nalezneme i v zahraniční literatuře, jež je v této otázce jednotná s českou naukou (Pennington et. al., 1987, s. 22; Gelsthorpe et. al., 2003, s. 212, Schuyt, 2012, kap. 12).

Samotná konkretizace nepostačuje k řádnému odůvodnění a pochopení váhy konkrétní okolnosti při ukládání trestu. V případě, kdy máme k dispozici pouze seznam konkretizovaných okolností, je velmi složité vést se soudcem diskuzi, či reagovat a předkládat argumenty, neboť nevíme, jaký vliv daná okolnost na trest měla (Drápal, 2020a, s. 8). U každé okolnosti by tak mělo být uvedeno, jakou měrou trest ovlivnila (druhá úroveň odůvodnění). Pauline Schuyt navrhuje, aby byly okolnosti ohodnoceny jako s nízkým, středním nebo rozhodujícím efektem na druh, výměru anebo modalitu trestu (2012, kap. 12). Pokud by byla u okolností alespoň tato informace, bylo by možné vést diskuzi o přiměřenosti uloženého trestu mnohem efektivněji.

Třetí úroveň je vážení okolností v souhrnu. Jedná se o zvážení toho, co úvahy o jednotlivých okolnostech znamenají pro výběr konkrétního trestu při srovnání jejich vzájemné důležitosti. „*Takový přístup totiž poskytuje celistvý obrázek o jednání pachatele a jeho osobě a naznačuje, jak byly zohledněny všechny okolnosti v souhrnu*“ (Drápal, 2020a, s. 8). Zmíněné zvážení je důležité i z důvodu, že nám umožňuje lépe pochopit úvahy soudce o uloženém trestu, kdy více nahlédneme do myšlenkových pochodů, které jej k danému rozhodnutí vedli. Jsme proto schopni lépe pochopit, proč a které okolnosti vnímá jako důležité. Třetí úroveň tedy mimo jiné doplňuje úroveň druhou.

2.3. Jednotlivé účely odůvodnění trestu

Nyní budu rozebírat, proč je odůvodňování trestů podstatnou součástí rozsudku s důrazem na jeho jednotlivé účely. Účelů existuje vícero, kdy sice mají různou míru důležitosti, ale zároveň jsou všechny podstatné a tvoří komplexní celek. V rámci popisu ještě zmíním, jakým způsobem kvalita odůvodnění zlepší či zhorší daný účel. Také bych chtěl uvést určitou kritiku některých účelů.

Důležité je zmínit, že je pro větší přehlednost vhodné dělit účely odůvodnění do dvou základních kategorií tak, jak to naznačil ve svém článku Radek Visinger: „*účel odůvodnění je především endoprocesní, tj. vztahující se k předmětu a postupu konkrétního řízení a k oprávněným zájmům účastníků daného řízení, jakož i k očekáváním informované veřejnosti. (...) Prostřednictvím odůvodnění je naplňován účel trestního řízení.*“ Dále ještě endoprocesní účely vysvětluje podrobněji, kdy mezi ně řadí například i možnost přezkoumání rozhodnutí

(tedy i odvolací účel) odůvodnění. Druhou kategorii lze označit jako účely extraprocenální, o kterých autor mluví následovně: „*extraprocenální, tj. „systémové“, přesahující zájmy na věci zúčastněných subjektů. V řadě právně sporných případů soudy i státní zastupitelství odůvodňují rozhodnutí s vedlejším cílem působit na usměrnění praxe podřízených orgánů (nižších soudů) a přizpůsobují tomu i styl a rozsah vlastní argumentace*“ (Visinger, 2011, s. 339).

Dle Ústavního soudu¹⁵ patří mezi účely odůvodňování následující: Odůvodnění zajišťuje právo na spravedlivý proces, minimalizuje svévoli, umožňuje subjektům seznámit se s důvody rozhodnutí, umožňuje veřejnosti kontrolu soudů, umožňuje subjektům účinné uplatňování opravných prostředků, ospravedlňuje zásah do práv jednotlivců a je nezbytné pro naplnění principu právní jistoty a předvídatelnosti práva.

V komentáři (Gřivna, 2013, s. 1692) se ještě navíc dočteme o výchovném účinku na obviněného a přezkum odvolání. Účely odůvodnění rozebírá i Jakub Drápal ve svém článku (2019), kde ještě přidává další účely, jako jsou sjednocení rozhodovací praxe, teorie a trestní politiky a pluralismus a legitimizace procedurou. Z uvedených účelů nebudu podrobně rozebírat všechny, neboť některé nejsou tak podstatné jako jiné. Některé důvody sloučím pod jeden pojem, protože spolu velice úzce souvisí. Nyní se již budu hlouběji věnovat jednotlivým účelům, přičemž začnu endoprocenálními. Mezi ně patří:

- seznámení subjektů s důvody rozhodnutí a ospravedlnění zásahu do jejich práv;
- výchovný účinek odůvodnění na obviněného;
- a účinné uplatňování opravných prostředků a přezkum odvolání.

A dále budu pokračovat extraprocenálními účely, mezi které patří:

- kontrola soudů veřejností,
- minimalizace svévole,
- právo na spravedlivý proces, princip právní jistoty a předvídatelnosti práva,
- sjednocování rozhodovací praxe, teorie a trestní politiky,
- pluralismus a legitimizace procedurou.

---

¹⁵ sp. zn. IV. ÚS 219/2003 ze dne 20. 2. 2004 (N 25/32 SbNU 225).

2.3.1. Endoprocesní účely odůvodnění

Seznámení subjektů s důvody rozhodnutí a ospravedlnění zásahu do jejich práv

I tentokrát se Ústavní soud zabýval uvedeným účelem odůvodňování. Ve svém nálezu píše následující: „*Smyslem odůvodnění je především seznámení účastníků řízení s úvahami, na nichž soud založil své rozhodnutí. Jeho nezbytný rozsah se přitom odvíjí od předmětu řízení a povahy rozhodnutí, jakož i od návrhů a argumentů uplatněných účastníky řízení, s kterými se soudy musí adekvátně vypořádat*“.¹⁶ Můžeme si povšimnout, že formulací „*smyslem odůvodnění především*“ dává Ústavní soud najevo, že tento účel považuje za jeden z podstatnějších, nebo nejpodstatnější. S tímto účelem velice úzce souvisí i ospravedlnění zásahu do práv, a proto se těmito dvěma účelům budu věnovat společně.

Právě v trestním soudnictví se ukládá i trest odnětí svobody jako trest ultima ratio (Kalvodová, 2002, s. 42), čímž se poukazuje na vnímání tohoto trestu jako trestu nejpřísnějšího, zejména s ohledem na nejvyšší intenzitu zásahu do základních práv a svobod. Trest odnětí svobody ovšem omezuje kromě svobody volného pohybu i další základní práva a svobody, např. nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svobodu shromažďování atd. (tamtéž, s. 90). Odůvodnění takového újmy se může jevit jako samozřejmé, jako nezbytná součást ukládání trestů. Andrew Ashworth tvrdí: „*Je fundamentálním principem přirozené spravedlnosti, že orgány, kterým byla svěřena moc rozhodovat, by měly své rozhodování odůvodnit. Tento argument je pak nejsilnější ve chvíli, kdy se rozhodováním ovlivňuje svoboda subjektu*“ (2000, s. 305). Velmi dobře to shrnuje i David A. Thomas: „*Aby bylo dosaženo spravedlnosti, je nezbytné, aby osobám odsouzeným za trestné činy byly poskytnuty důvody, proč se tak stalo. Důvěra v trestní soudnictví spočívá v rozhodnutích, která jsou racionálně odůvodněná. [zvyšuje to] transparentnost, odpovědnost a spravedlnost trestního řízení*“ (1963, s. 243). Stejným způsobem na to reaguje i Ústavní soud: „*je nepřijatelné, aby se stát dopouštěl zásahů do práv jednotlivce bez toho, [aby] tento zásah odůvodnil, resp. bez toho, [aby] jednotlivce seznámil s jeho logickým a spravedlností odpovídajícím právním základem*“.¹⁷

Teorie se shoduje, že v právním státě ten, komu je dána pravomoc rozhodovat, by měl být toto rozhodování schopen odůvodnit. V situaci, kdy je rozhodováno o svobodě člověka, by mělo být

---

¹⁶ nález sp. zn. I. ÚS 3755/17 ze dne 13. 8. 2018 (N 135/90 SbNU 227), bod 21; stejně i v nálezu sp. zn. III ÚS 176/96 ze dne 26. 9. 1996 (N 89/6 SbNU 151).

¹⁷ nález sp. zn. Pl. ÚS 5/16 ze dne 11. 10. 2016 (N 186/83 SbNU 43), bod 53.

kvalitní odůvodnění naprostou nezbytností. Odůvodnění odnětí svobody člověku, tedy omezení základních práv jedním z nejrazantnějších způsobů, vyžaduje vysokou kvalitu, která je schopna uspokojivě vysvětlit takovýto zásah odsouzené osobě. Námitkou může být skutečnost, že ne vždy je osobě ukládán trest odnětí svobody, ale i tresty méně invazivní. Když ale studujeme jednotlivé tresty, vidíme, že také velice citelně narušují základní práva jedince. Kromě toho, pokud je ukládán alternativní trest¹⁸, existuje potencialita, že se na nepodmíněný přemění. Jak to jednoduše shrnuje Alec Samuels: „*čím více je odhaleno z rozhodovací činnosti soudce, tím lépe*“ (1981, s. 54).

Výchovný účinek odůvodnění na obviněného

Zde popíšeme, zda a jakým způsobem může odůvodnění ovlivnit obviněného, jenž je primárním adresátem rozsudku. Odpovíme na otázku, jestli má odůvodnění trestu vliv na resocializaci či nikoliv, a jaké faktory resocializaci ovlivňují.

Řádné odůvodnění trestu můžeme vnímat jako nástroj, kterým lze zvýšit pravděpodobnost přijetí konkrétního trestu obviněným jako spravedlivého. Přijmout trest a vnitřně se s ním smířit je jedním z prvních kroků k řádné resocializaci. Jak píše Gřivna: „*Náležitě odůvodněný rozsudek, vedle samozřejmého požadavku zákonnosti jeho výroku, má potřebný výchovný účinek a může působit na obžalovaného i další členy společnosti.*“ (2013, s. 1692). Pokud obviněný uvidí, že uložený trest je spravedlivý, bude pro něho mnohem snazší ho přijmout, než kdyby ho vnímal jako nespravedlivý. Soudy by měly směřovat k tomu, aby obvinění takto uložené tresty vnímali. Je zde důležité zmínit fakt, že trest může být spravedlivý, ale pokud obviněný nebude rozumět, za co je mu ukládán, nebude ho tak vnímat. Uvedený princip můžeme vidět i v zahraniční právní literatuře: „*Lidé ve skutečnosti mnohem snáze přijmou negativní výsledek soudního rozhodnutí, pokud mají pocit, že k rozhodnutí soud došel férově*“ (Burke & Leben, 2007, s. 6). Co je ale opravdu překvapivé, je skutečnost, že lidé jsou více citliví na procedurální spravedlnost, tedy zda se k nim soud choval spravedlivě než na distributivní spravedlnost, čímž je míněno, zda vyhrají¹⁹, či prohrají daný spor (Tyler et al, 1997, s. 524).

Proto, aby mohl být trest vnímán jako spravedlivý, musí být řádně odůvodněný. Je sice možné přijmout uložený trest i bez odůvodnění, je to ale mnohem složitější. I zde platí, že čím

---

¹⁸ Myšleno v užším smyslu, tedy peněžitý trest, trest obecně prospěšných prací, nebo trest domácího vězení.

¹⁹ Vyhrát, či prohrát spor lze samozřejmě pouze v civilním soudním sporu, ale je to zajímavá demonstrace, která nám umožňuje lépe pochopit důležitost odůvodnění.

kvalitněji a přesněji je trest odůvodněný, tím je snazší pochopit, proč je obžalovanému konkrétní trest ukládán. I tento účel odůvodnění je tedy závislý na kvalitě samotného odůvodnění.

Účinné uplatňování opravných prostředků a přezkum odvolání

Kromě toho je zde rovina trestního systému, kdy při nedostatečném odůvodnění trestu není možné individualizovat trest odvolacím soudem. Odvolací soud vychází totiž zpravidla právě z odůvodnění soudu prvostupňového. Aby mohl odvolací soud rozhodovat individualizovaně, je k tomu nezbytné individualizované odůvodnění uloženého trestu. I této problematice se věnuje Ústavní soud²⁰ a cituje následující: „[odůvodnění] koreluje s právem účastníků řízení přednášet návrhy, argumenty a námitky a vytváří předpoklad pro účinné uplatňování opravných prostředků, které má účastník řízení k dispozici“ (Kmec a kol., 2012, s. 757-758).

Zároveň můžeme zkoumat dvě roviny. První je možnost obviněného adekvátně reagovat na odůvodnění a druhou rovinou je možnost reakce odvolacího soudu na odůvodnění. Obviněný musí pro to, aby se mohl efektivně bránit a uplatňovat opravné prostředky, vědět, proč je mu uložen konkrétní trest. V případě, že je odůvodnění nedostatečné, nebo příliš obecné, nebude obviněný schopen vést se soudem dialog. Jako příklad můžeme uvést situaci, kdy soudce perfektně popíše všechny okolnosti, které mají vliv na výši trestu, ale nezmíní, jakou měrou trest ovlivňují. Obviněný zareaguje například na devět z deseti okolností, ale pokud je rozhodující pro soudce okolnost desátá, byla jeho snaha do jisté míry zbytečná. Pokud by ale věděl, že pro soudce byla rozhodující určitá okolnost, mohl by jí věnovat větší pozornost a vysvětlit v odvolání detailněji svoje stanovisko. Zároveň to znamená, že neví, za který aspekt trestného činu mu je trest ukládán. Problematiku vážení jednotlivých okolností jak jednotlivě, tak v jejich souhrnu, rozebírám podrobněji v kapitole 2.4.).

Druhou rovinou je skutečnost, že odvolací soud do vysoké míry čerpá z rozsudku soudu prvostupňového. „*Odůvodnění umožňuje účinný přezkum odvolání. Jasná artikulace skutkových zjištění usnadňuje opravu chyb a umožňuje odvolacím soudům, aby přezkoumali vyvozené závěry [...]*“ (Steward, 2009, s. 22). Pro odvolací soud je řádné odůvodnění důležité, neboť na něm bude stavět své závěry. Pokud odvolací soudce neví, z jakého důvodu prvostupňoví soudci učinili svá rozhodnutí, nebude moci rozhodovat správně, protože možnosti

---

²⁰ nález sp. zn. II. ÚS 482/18 ze dne 28. 11. 2018 (N 195/91 SbNU 411), bod 18.

dokazování jsou u odvolacího soudu velmi omezené. Jednoduše řečeno, nebude moci vyvodit, co je vhodný trest a bude muset pouze hádat.

Pro to, aby obžalovaný mohl účinně vést dialog se soudem a formulovat své myšlenky k ukládanému trestu, je naprosto nezbytné, aby věděl konkrétně, proč je mu ukládán daný trest. Stejně tak, jako to musí vědět odvolací soud, aby mohl přiléhavě reagovat v odvolacím řízení. Pokud tedy trest nebude odůvodněn dostatečně kvalitně, ztrácí se tento účel odůvodnění.

Sjednocování rozhodovací praxe, teorie a trestní politiky

V případě, že existuje určitý dialog mezi jednotlivými soudy, je možné lépe předávat informace, sbližovat určité postupy pro ukládání trestů, nebo je dokonce sjednocovat (Ho, 2000, s. 42-65). Tímto způsobem by se mohla výrazným způsobem zvýšit kvalita odůvodnění, neboť by bylo snazší sjednocovat judikaturu i teorii. Pokud jsou jasně vymezeny principy, je jednodušší školit soudce, ale i psát učební texty. Pokud tomu tak není, dochází ke stagnaci a ke vzniku subjektivních přístupů mezi soudci při ukládání trestů (Drápal, 2019, s. 9).

Pluralismus a legitimace procedurou

Řádné odůvodnění trestu je důležité i z toho důvodu, že soudce nehledá jediný správný trest, ke kterému by potencionálně mohli dojít všichni soudci, kdyby jim byl předložen stejný případ. Jedná se spíše o „vějíř“ trestů, jenž může být naprosto legitimní vzhledem k účelu trestu (Drápal, 2019, s. 11). Tedy i odlišné tresty mohou být správně uloženy. K tomu ovšem, abychom mohli posoudit správnost jejich uložení, je nezbytné mít řádné odůvodnění. „*Podstatný tak není závěr – zejména protože různí lidé mohou dojít k různým řešením – ale cesta k němu včetně odůvodnění, která konkrétní závěr legitimizuje*“ (Drápal, 2019, s. 11).

2.3.2. Extraprocenční účely odůvodnění

Kontrola soudů veřejností

Zmíněný účel odůvodnění umožňuje lepší kontrolu soudnictví, neboť veřejnost má možnost vědět, jakým způsobem je rozhodováno. „*Ve skutečnosti by [...] veřejnost mohla lépe rozumět a více respektovat roli soudce, pokud by si mohla přečíst odůvodnění o tom, proč byl uložen*

konkrétní trest, který by se na první pohled bez bližších informací mohl zdát nevhodný“ (Chanenson, 2006, s. 147).

Pokud soudy svá rozhodnutí dostatečně odůvodňují, posiluje se důvěra veřejnosti v justici (Steward, 2009, s. 21-23). Zároveň řádné odůvodňování oslabuje nahlížení na justici jako na kabinetní. Ve chvíli, kdy budou rozhodnutí řádně odůvodňována, minimalizuje se pravděpodobnost vzniku různých smyšlenek, jež dávají domnělé odpovědi na otázku, proč byl vybrán ten, který trest (Miller, 1989, s. 21). Tento efekt, kdy si veřejnost začne domýšlet různé „skutečné důvody“ soudního rozhodnutí, je pravděpodobně všem znám. Dále je odůvodnění důležité pro zachování vysoké míry diskrece soudů při rozhodování o trestech, kterou nyní mají. Pokud bude mít veřejnost, potažmo zákonodárce pocit, že svou pravomoc zneužívají, může to vést k omezování této diskrece, což se již stalo např. ve Spojených státech amerických v podobě tzv. *sentencing guidelines*. (Drápal, 2019, s. 7). „*Bez ohledu na to kvalitně napsané odůvodnění a transparentnost soudů jsou dvěma nejlepšími prostředky pro posílení legitimacy a zachování rozhodovací nezávislosti*“ (Chanenson, 2006, s. 148).

I v tomto případě je k úplnému zajištění uvedeného účelu nezbytné řádné odůvodnění, jenž dostatečně odpoví na otázku, proč byl uložen daný trest. Nedostatečné odůvodnění může vyvolávat pochybnosti o spravedlnosti takového rozhodnutí v očích veřejnosti.

Minimalizace svévole

Odůvodnění je nástrojem, který minimalizuje možnost ukládat tresty svévolným způsobem. Soudce nemůže uložit trest zřejmě v rozporu s okolnostmi případu, či se zákonem, protože své rozhodnutí musí později odůvodnit.

Ústavní soud tvrdí k omezování svévole odůvodněním následující: „*Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 Ústavy České republiky) a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit.*“²¹ Ústavní soud požadavek řádného odůvodnění, jakožto způsobu, kterým se bojuje proti svévoli, označil i v dalších svých nálezech.²²

---

²¹ nález sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257), část III.

²² nález sp. zn. III. ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997 (N 24/7 SbNU 153), část II.; nález sp. zn. I. ÚS 323/23 ze dne 18. 4. 2023, bod 52.

Jakým způsobem ale může psaní odůvodnění prakticky snížit svévoli v rozhodování? Jakmile je soudce nucen psát odůvodnění, kterým ospravedlňuje konkrétní trest, musí nad odůvodněním přemýšlet již v průběhu vytváření rozhodnutí, a ne až po jeho dokončení. Navíc, čím kvalitněji bude je trest odůvodněn, tím lépe bude ospravedlněno, proč uložil konkrétní trest. Dalším faktem je, že o některých argumentech, jež soudce bral v potaz při ukládání trestu, může později při písemném odůvodnění zjistit, že je nemůže použít. Tento fenomén je v psychologické literatuře znám jako „it won't write phenomenon“ („tohle nemůžu napsat fenomén“). Mathilde Cohen k tomu uvádí následující: „*Při pokusu odůvodnit své rozhodnutí soudce zjistí, že nenachází dostatečně právně podložený důvod, což ho vede k tomu, aby přehodnotil původní rozhodnutí a učinil odůvodnění přesnější a přiléhavější*“ (Cohen, 2015). Ve chvíli, kdy má soudce napsat skutečný důvod určitého trestu, může si uvědomit, že není vybrán za pomoci zákonných měřítek, a tak bude muset své odůvodnění přehodnotit.

Z výše uvedeného plyne, že odůvodňování minimalizuje svévoli, neboť nutí soudce popsat konkrétním způsobem, jak k trestu došel. Pokud soudce nedostatečně odůvodní uložený trest, může být jedním z možných důvodů právě svévole. Zároveň je důležité konstatovat, že míra minimalizace svévole je přímo úměrná s mírou kvality odůvodnění. Když je totiž odůvodnění pouze povrchní a obecné, nebudeme moci reálně zkoumat, proč byl uložený daný trest. Jako příklad uvedu následující. Pokud soudce pouze napíše, že je daný trest ukládán vzhledem ke společenské škodlivosti spáchaného činu, nebudeme vědět, co danou škodlivostí myslí, a tím pádem nebude možné vést se soudcem diskuzi. Ale v případě uvedení stupně škodlivosti, jenž tkví zejména v porušení nejdůležitějšího zájmu, kterým je ochrana života, kdy obžalovaný usmrtil těhotnou ženu jako ošetrující lékař, můžeme již se soudcem souhlasit, či nesouhlasit, do jaké míry je společenská škodlivost podstatným faktorem.

Právo na spravedlivý proces, princip právní jistoty a předvídatelnosti práva

Řádné odůvodnění je dle Ústavního soudu jedním z principů, které představují právo na spravedlivý proces. Tuto skutečnost potvrzuje následujícím způsobem: „*Principu práva na spravedlivý proces odpovídá povinnost obecných soudů důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit.*“²³ V předchozí podkapitole jsem zmínil, že k tomu, aby odůvodnění mohlo vyhovět všem požadavkům

---

²³ viz nálezy sp. zn. II. ÚS 226/06 z 11. 3. 2010 (N 48/56 SbNU 521), V. část; dále též nálezy sp. zn. IV ÚS 3616/2017 z 27. 11. 2018 (N 191/91 SbNU 379), bod 23.

Ústavního soudu, musí být řádně individualizované a musí splňovat ostatní náležitosti teorie. Jako součást práva na spravedlivý proces vnímá odůvodnění i teorie: „*Moderní ústavodárci sledují zájem na ochraně před libovůlí orgánu veřejné moci, a třebaže není povinnost soudu své rozhodnutí odůvodnit stanovena v ústavách přímo, dovozuje se z práva na spravedlivý proces*“ (Visinger, 2011, s. 339).

Řádné odůvodnění rovněž naplňuje princip právní jistoty a předvídatelnosti práva, kdy snižuje možnost svévole. Pokud je právní úprava velmi obecná a obecné jsou i principy odůvodňování, osoby ve styku se soudy neví, jaké rozhodnutí očekávat, což je s uvedenými principy v rozporu. Můžeme vidět, že řádné odůvodňování i v očích Ústavního soudu přesahuje samotnou osobu, které je ukládán trest a dotýká se přímo i nepřímo veřejnosti i soudců samotných.

2.3.3. *Důvody proti podrobnému odůvodňování*

I přes výše uvedenou ukázkou nezbytnosti odůvodňování, je třeba vzít v potaz i názory stavící se proti potřebě (detailně a řádně) odůvodňovat. V této kapitole se budu blíže věnovat nejčastějším námitkám proti řádnému odůvodňování.

Příliš vysoké nároky

Negativní následky příliš vysokých nároků na odůvodnění jsou také zkoumány v odborné literatuře. Výzkumu tohoto jevu se věnovala Mathilde Cohen. V sérii svých kognitivně založených studií došla k následujícímu: „*Skutečné důvody, které jsou uvedeny v rozhodnutí, nemusí odpovídat důvodům uváděnými soudci. Vyžadování přísných požadavků na odůvodňování rozhodnutí může vést k neupřímnosti vymýšlení si umělých důvodů místo toho, abychom dosáhli odpovědnosti soudců a transparentnosti*“ (2015, s. 522). Zjednodušeně řečeno, pokud soudcům nastavíme příliš náročná pravidla pro odůvodňování trestů, pravděpodobně to nepovede ke kvalitnímu odůvodnění. Toto je naprosto přijatelný argument, který musíme brát v potaz, neboť v zájmu efektivity nesmí být míra detailizace odůvodňování příliš vysoká. Chceme-li najít nejvhodnější způsob odůvodňování trestů, je důležité si uvědomit, že absolutní odůvodnění, které odpovídá na všechny i potencionální dotazy, je nevhodné. Musíme si ujasnit, co je v řádném odůvodnění podstatné, čemu věnovat pozornost a čemu nikoliv. Návrh způsobu, jakým odůvodňovat ukládaný trest rozeberu později v kapitole 2.5.

Detailní odůvodnění zabere příliš mnoho času

Jednou ze základních zásad trestního procesu je zásada rychlého procesu, která vyplývá z § 2 odst. 4 trestního řádu a čl. 38 odst. 2 Listiny. Je tedy nutno zvážit, zda nároky, jež jsou po soudci požadovány, nejsou zbytečnou zátěží. Potenciálně dlouhá doba pro vypracování řádného odůvodnění je pravděpodobně nejčastější námitka proti detailnímu odůvodňování rozhodnutí. Tento protiargument má zde rozhodně své místo. Ve chvíli, kdy je soudce zatížený nesmyslnými požadavky, kvalita odůvodnění se může skutečně snížit, jak jsme viděli výše. Existuje ale i následující argument, který představil Jakub Drápal: „*Pokud již soudce zvážil detailní důvody pro výběr určitého trestu, tak z hlediska času není příliš náročné tyto myšlenky převést na papír. Pokud by to mělo být obtížné, je otázkou, zda soudce nedošel k závěru uložit konkrétní trest bez řádného zvážení všech okolností. (...)*“ (2019, s. 11-12). Z toho vyplývá, že tu máme pouze dvě polohy. Buď soudce rozhodnutí pořádně nepromyslel, a tak mu bude odůvodňování zabírat více času, nebo se soudce s odůvodněním vnitřně řádně a logicky vypořádal a vtělení odůvodnění do písemné formy bude trvat jen krátkou dobu.

Protiargument velké časové náročnosti nemá takovou sílu, i přesto, že je častý. Uvádím ho zde ale proto, že by měl své místo ve chvíli, kdyby se soudcům potencionálně uložila povinnost odůvodňovat rozhodnutí zbytečně detailně. Návrh na řádné odůvodnění musí být prostý, a ne zbytečně náročný.

Kritika účelu minimalizace svévole

Výše jsem odkázal na Mathilde Cohen, která popisovala tzv. „it won't write phenomenon“. Tvrdila, že díky tomuto fenoménu si soudce při pojmenování skutečných důvodů svého odůvodnění uvědomí, že je není možné napsat pro jejich nezákonnost. Tato situace by dle Mathilde Cohen měla soudce nutit přehodnotit své původní odůvodnění a vybrat přílehavější. Také uvedla, že v případě příliš vysokých nároků na kvalitu odůvodnění, může soudce odůvodňovat tresty pouze tak, aby odpovídali požadavkům, ale skutečné důvody, proč soudce

uložil trest, zůstanou skryty. Co když se ale zmíněný fenomén přeceňuje a soudce bude odůvodnění psát uměle i bez zjevně vysokých nároků na kvalitu?

Pro lepší pochopení tohoto protiargumentu je vhodné zmínit následující dělení rozhodování soudce, které představil psycholog Christopher Engel ve své knize²⁴. Prvním typem rozhodování je „objevování“ a druhým je „vykládání“ (Engel, 2007, s. 73-109). Objevování je vnitřní subjektivní poznávání práva soudcem a jeho aplikace v určitém případě, kdežto vykládání je vnější odůvodnění a prezentace dříve objeveného navenek. Objevování je tedy vnitřní proces a vykládání proces vnější. Toto rozdělení, i když jinak pojmenované, používá ve svém argumentu právě i Mathilde Cohen (viz výše). Tvrdí, že pokud při nutnosti vyložit (vnější proces) dříve objevené (vnitřní proces) dojde k situaci, kdy soudce vidí, že odůvodnění nemá legitimní základy, jednoduše přehodnotí svůj postoj. Je tu ovšem i znepokojující další možnost. „*Při vyložení dochází nicméně k selekci učiněných argumentů tak, aby odpovídaly právním i společenským konvencím dané právní kultury v tom, jak se smějí vykládat motivy rozhodnutí soudce*“ (Bobek, 2010, s. 204). Bobek zde popisuje situaci, kdy soudce učiní rozhodnutí na základě nelegitimních argumentů, ale ve vnějším odůvodnění „napasuje“ na své odůvodnění argumenty legitimní. Znamenalo by to tedy, že pouze uměle ospravedlňuje rozhodnutí učiněné nelegitimním způsobem obdobně, jako to Mathilde Cohen popisuje v případě přílišných nároků na odůvodnění. Jako příklad uvedu následující situaci. Soudce ukládá trest osobě, jež se v minulosti dopustila mnoha trestných činů, které byly již zahlazeny, a tak k nim nelze přihlížet. Soudce ale z různých důvodů stejně přihlíží k zahlazeným trestům a vyměří trest ve druhé polovině trestní sazby. Do odůvodnění uvede, že vzhledem k povaze a závažnosti činu spočívající v nebezpečnosti jednání a ohroženému objektu, musí uložit přísnější trest, a tak vlastně legálně ospravedlní vyšší trest i přesto, že skutečné důvody pro jeho uložení jsou nelegitimní a protiprávní.

Tento protiargument ale dle mého přesvědčení není tak silný, jak by se mohlo zdát. Je sice pravda, že si soudce může ospravedlnit určitý trest tak, aby vyhovoval soudcově přesvědčení a následně uvést legitimní argumenty, ale v případě, že je odůvodněn řádně, bude stranám řízení i odvolacímu soudu jasné, že odůvodnění není přiléhavé. Jako příklad uvedu případ krádeže pěti housek v nouzovém stavu, kdy je zřejmé, že nebezpečnost jednání a ohrožený objekt nejsou tak zásadní, aby měly tak výrazný vliv na trest. Může ovšem nastat situace, ve které se tento

---

²⁴ Je mnoho způsobů a teorií, jak lze dělit rozhodování soudce. Tuto nevyužíváme proto, že se „nám to hodí“, ale proto, že bude snazší demonstrovat uvedený protiargument.

protiargument projeví v plné síle a bude nutné mu dát zapravdu, a to v případě, že nedojde k řádnému odůvodnění spočívajícímu v individualizaci a dalších aspektech zmiňovaných teorií. V takovém případě může soudce skutečně uvést jakékoli okolnosti a my nebudeme vědět, proč a jakou měrou ovlivnili uložený trest (např. kdyby v této modelové situaci nenapsal, v čem spočívá povaha a závažnost činu). Nezbyvá než konstatovat, že i tento protiargument je nakonec argumentem pro řádné a detailní odůvodnění.

Odůvodňovat znamená riskovat

Správně odůvodnit rozhodnutí znamená, že soudce odkryje důvody, pro které uložil konkrétní trest. V tu chvíli mohou být tyto důvody zkoumány, diskutovány a rozebírány (Schuyt, 2010, Chapter Epilogue). Znamená to v jistém smyslu, že se jeho odůvodnění stane více zranitelným, protože je zde větší prostor zpochybňovat jeho konkrétní kroky. Tento prostor je tím větší, čím je odůvodnění detailnější (Schuyt, 2010, Chapter 3.3.2.2). Je zde naprosto zřejmé, že detailně odůvodnit rozhodnutí s sebou zásadně nese větší tlak na soudce, jenž se rozhodnutím učiní snáze napadnutelnými. I z tohoto důvodu je občas praxe méně detailního odůvodňování doporučována (Ho, 2000, s. 42).

Následek takového přístupu je ovšem zřejmý – vede k nekvalitnímu odůvodnění, neboť se soudce snaží vyhnout případné konfrontaci svého rozhodnutí. Tendence poskytovat méně kvalitní odůvodnění z tohoto důvodu je z části pochopitelná, zároveň však „*soudci zastávají v mnohém neotřesitelné postavení právě proto, aby se těmto tlakům dokázali postavit*“ (Jakub Drápal, 2019, s. 12).

2.3.4. Závěr

Vidíme, že existují důvody pro i proti řádnému odůvodnění trestů. V teorii je shoda v nezbytnosti odůvodňovat rozhodnutí a ač byly některé argumenty proti (detailnímu) odůvodňování podnětné, je třeba konstatovat, že jednotlivé argumenty pro detailní argumenty jistě převažují. Na druhou stranu argumenty proti detailnímu odůvodňování mají své místo a vystupují do popředí zejména v situacích, kdy jsou kladeny extrémní nároky na detailnost odůvodnění. V takových případech je odůvodnění doprovázeno velkým množstvím „vedlejších účinků“ a lze jim přiřadit jakousi moderační funkci zabraňující sklouznutí odůvodňování do extrému. Argumenty proti detailnímu odůvodnění nám tedy dokázaly, že existuje určitý strop pro míru detailnosti, která při překročení paralyzuje určité vlastnosti rozhodování.

V zásadě tedy platí, že odůvodnění je nezbytnost a že má být detailní jen do určité míry. Nesmí ovšem přesáhnout zmíněnou mez. Zároveň ale má být odůvodnění tak podrobné, aby bylo schopné naplnit jednotlivé účely odůvodnění, neboť ty jsou přímo závislé na míře detailnosti a jeho kvalitě. Ve chvíli, kdy je rozhodnutí odůvodněno pouze v obecné rovině, není možné prohlásit, že naplňuje potřebné účely.

2.4. Náležitosti a vady odůvodnění

2.4.1. Obecně

Výše jsem rozebíral, proč je řádné a detailní odůvodnění důležité a jaké jednotlivé účely odůvodnění naplňuje. Z mého rozboru vyplynulo, že řádné odůvodnění je v kontextu našeho právního řádu neprosto nezbytné, a to jak viny, tak i trestu. V následujících řádcích se budu snažit vysvětlit, jakým způsobem by měl být trest odůvodněn, aby byl odůvodněn řádně (tedy i dostatečně detailně). Budu vycházet z požadavků zákona, teorie a judikatury, jak jsem je uvedl výše. Rozebírány budou jednotlivé vady u jednotlivých náležitostí, aby je mohl čtenář snáze uchopit.

2.4.2. První úroveň – konkretizace

V kapitole 2.2. jsem uvedl, že konkretizace všech okolností je nezbytná pro naplnění požadavků Ústavního soudu pro řádné odůvodnění, stejně tak, jako pro naplnění požadavků teorie.

Konkretizace je vlastně individualizace uloženého trestu pro konkrétní případ. Jejím opakem je obecnost. Pokud je rozsudek odůvodněn pouze obecně, není možné vnímat rozsudek jako individualizovaný, tedy ani jako řádně odůvodněný.

Níže budu rozebírat vady, které můžou konkretizaci znehodnotit do té míry, že se v konečném důsledku nedá dané rozhodnutí považovat za řádně individualizované. Postupně představím tři vady konkretizace – obecnost okolností, nevhodné odkazy a chybějící okolnosti. Tři vady konkretizace jsem navrhl tak, aby byly jednoduše zaznamenatelné, a také aby bylo snadné na první pohled pochopit, proč je odůvodnění nevhodné. K demonstraci vad budu využívat anonymizovaný text skutečných rozsudků, ze kterých jsem činil výzkum prezentovaný v této práci.

Obecnost okolností

Jako příklad můžeme uvést následující situace, kdy soud využije při odůvodnění určité okolnosti ovlivňující trest (druh, modalitu nebo výměru) a zároveň tyto okolnosti blíže nespecifikuje, takže zůstávají na obecné rovině (okolnosti, které jsou udávány jako příklad, budou zvýrazněny pro lepší přehlednost, ačkoli se jich v textu nachází více).

Příklad 1a

*„Tuto skutečnost soud vyhodnocuje jako jakožto **okolnost polehčující podle § 41 písm. l)** trestního zákoníku a tato skutečnost výrazně přispěla ke stanovení nižšího trestu obžalovanému.“*

Příklad 2a

*„Také v případě obžalované soud při úvaze o druhu a výši trestu přihlédl ke všem výše uvedeným skutečnostem, které zhodnotil z hlediska povahy a závažnosti spáchaného skutku, osobních, rodinných a majetkových poměrů obžalované, jejího dosavadního způsobu života i možností její nápravy. V daném případě vzal v potaz především **mimořádně zavrženíhodný způsob naplnění skutkové podstaty řešeného přečinu, (...)**“*

Příklad 3a

*„Co se týče **předcházejících odsouzení**, obžalovaný byl doposud 3x odsouzen. Poprvé v roce xxxx pro majetkovou trestnou činnost k podmíněnému trestu odnětí svobody, v rámci kterého se*

osvědčil a dané odsouzení je tak ze zákona zahlazeno. Soud ale i s ohledem na časový odstup k danému odsouzení nepřihlíží. Dále byl odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Hxxx sp. zn. xxT xx/xxxx, který byl obžalovanému doručen dne xx.xx.xxxx a trestním příkazem Okresního soudu v Uxxx Hxxx sp. zn. xxT xx/xxxx, který byl obžalovanému doručen dne xx.xx.xxxx.“

Pokud soud ponechá výše zmíněné okolnosti v obecné rovině a nerozvede je tak, aby byly individualizovány konkrétním způsobem, není možné hovořit o konkretizaci. Situace, kdy soud pouze vyjmenuje určité skutečnosti, nijak neodliší jeden případ od jiného. Pokud ale soud bude pokračovat v jednotlivých případech následovně, tak individualizované budou:

Příklad 1b

„(...) Při úvahách o trestu obžalovaného A. A. B. se nalézací soud zabýval, stejně jako u ostatních obžalovaných, především jeho podílem na spáchané trestné činnosti, postavení obžalovaného při páčání trestné činnosti, vztahem k této trestné činnosti a osobou obžalovaného. Obžalovaný v průběhu trestního řízení spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení a jeho výpověď u hlavního líčení výrazným způsobem dopomohla k objasnění trestné činnosti a usvědčení ostatních spoluobžalovaných. Ve své výpovědi vcelku podrobně objasnil charakter páchané trestné činnosti, způsob páčání trestné činnosti, zapojení jednotlivých osob do páčání trestné činnosti, a to včetně spoluobžalovaných.“²⁵

Příklad 2b

„(...) kdy soud má touto okolností na mysli rozřezání těla vlastního otce rámovou pilou a jeho konečné uložení ve skleníku, poté, co bylo pro náročnost provedení odstoupeno od záměru spálit jej v kotli, to vše s cílem zakrýt jeho vraždu.“²⁶

Příklad 3b

„(...) V obou případech byl odsouzen pro trestnou činnost, která není spojena s trestnou činností proti majetku. S ohledem na dobu odsouzení, kdy nynější trestnou činnost spáchal před výše uvedenými odsouzeními, byl obžalovanému ukládán souhrnný trest. Jelikož před nynější trestnou činností byl obžalovaný odsouzen k trestu, ke kterému soud nepřihlíží, nalézací soud

---

²⁵ 61 T 11/2016, s. 82.

²⁶ 1 T 28/2016, s. 5.

dospívá k závěru, že s ohledem na veškeré okolnosti trestné činnosti a především osobu obžalovaného, u kterého nelze shledat výraznější narušení, účel trestu nejlépe naplní výchovný trest. Obžalovanému tak uložil souhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roky, který podmíněně odložil na zkušební dobu v délce 5 let, tedy na samé horní hranici zákonné sazby. Obžalovaný by svým řádným občanským životem měl prokázat oprávněnost uložení tohoto pro něj vcelku příznivého výchovného trestu.“²⁷

Jakmile máme zkoumané okolnosti konkretizovány takovýmto způsobem, můžeme již s jistotou hovořit o dostatečné konkretizaci. Pokud soud pouze vyjmenuje okolnosti tak, jak jsou uvedeny v trestním řádu či trestním zákoníku bez bližšího přiblížení, je stupeň obecnosti příliš vysoký na to, aby se mohlo jednat o řádné odůvodnění. Pro ještě bližší pochopení zde uvedu, jakým způsobem Nejvyšší soud doporučil individualizovat přitěžující okolnost „byl pro trestný čin odsouzen“ dle § 42 písm. q) trestního zákoníku „*Bez podrobného zhodnocení okolností, za nichž se obviněný dostal již dříve do konfliktu se zákonem, charakteru a rozsahu dříve spáchané trestné činnosti, vyhodnocení postoje obviněného k předchozímu trestnému činu a k uloženému trestu, není možno spolehlivě zjistit, jaký trest je spravedlivé obviněnému uložit při opakované trestné činnosti. Potřebné okolnosti nelze zjistit jen z opisů z rejstříku trestů, protože ten obsahuje jen základní orientační údaje pro posouzení, které spisy je nutno vyžádat a provést jimi důkaz*“ (Nejvyšší soud, 1966). Vidíme, že Nejvyšší soud má poměrně přísná kritéria na to, jak detailně mají být odůvodněny jednotlivé okolnosti.

Při analýze soudních rozhodnutí jsem jako individualizovaná označil taková rozhodnutí, která mají konkretizovanou alespoň jednu okolnost.²⁸

Nevhodný odkaz

Druhým typem vady, která znemožňuje řádnou individualizaci rozsudku, je nevhodný odkaz do jiné části rozsudku. Nutno podotknout, že ne každý odkaz je nevhodný, ale pouze takový, který nám znemožní pochopit, jaké okolnosti vedly k uložení konkrétního trestu. Uvedu následující příklady, kdy odkaz nebyl považován za vhodný:

---

²⁷ 61 T 11/2016, s. 85.

²⁸ A to z důvodu, že v předchozí studii, kde byla analyzována rozhodnutí okresních soudů, bylo učiněno stejným způsobem.

Příklad 1

„Po zvážení výše uvedeného dospěl soud k závěru, že zde jsou určité, výše uvedené okolnosti případu, které způsobují, že použití nesnížené sazby trestu odnětí svobody by pro obžalovaného bylo nepřiměřeně přísné a že jeho nápravy lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.“ [příčemž není vůbec jasné, co soud myslel „výše zmíněnými skutečnostmi“, protože se jednalo o větší část rozsudků, kde bylo okolností velké množství. Nebylo tedy zmíněno, jak konkrétně k výše uvedeným skutečnostem přihlédl].²⁹

Jedná se o situaci, kdy soud odkazuje při ukládání trestu na jinou část rozsudku, v níž je popsán jednání obžalovaného. To je ale problematické, protože nemůžeme vědět, která část daného jednání ovlivnila uložený trest a už vůbec ne jakou měrou. Část jednání obžalovaného může mít například význam pouze pro dokázání viny, nebo může být zohledněna v kvalifikované skutkové podstatě (tedy vzhledem k zákazu dvojího přičítání se ve výši trestu již neodrazí). Navíc se tímto způsobem dá obejít individualizace. Jsem přesvědčen, že bez toho, abychom spolehlivě rozpoznali, k čemu přesně se daná okolnost vztahuje, nemůžeme hovořit o řádném odůvodnění. Zároveň soudce nemusí znovu podrobně popisovat celé jednání, je jen potřeba, aby bylo zřejmé, ke které jeho části se daná okolnost vztahuje. Odkaz tedy je možný, ale nesmí být pochybnosti o tom, k čemu se vztahuje. V analýze jsem rozhodnutí s obecným odkazem, která zároveň neměla jinou individualizovanou okolnost, nehodnotil jako konkretizovaná.

Chybějící okolnosti

Dalším možným problémem je odůvodňování trestu pouhými odkazy na obecná ustanovení trestního zákoníku upravující ukládání trestů. Takové odůvodnění vypadá následovně:

Příklad 1

„Při úvaze o druhu a výměře trestu soud vycházel z účelu trestu podle § 38 tr. zákoníku a přihlédl podle § 39 odst. 1 tr. zákoníku k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu pro společnost, k popsáním okolnostem případu, k možnostem nápravy obžalovaných a k jejich poměrům, přičemž se pečlivě zabýval polehčujícími i přitěžujícími okolnostmi podle § 41 a 42 tr. zákoníku. Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného

---

²⁹ 45 T 1/2015, s. 39.

zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobami obžalovaných, jejich pohnutkou, záměrem nebo cílem.“³⁰

Příklad 2

„Po rozhodnutí o vině obžalovaného soud ve smyslu § 39 trestního zákoníku rozhodl o stanovení druhu a výměry trestu, kdy přihlédl zejména k povaze a závažnosti spáchaného zločinu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům obžalovaného, k jeho dosavadnímu způsobu života a možnostem jeho nápravy. Soud zohlednil chování obžalovaného po činu a případnou snahu nahradit škodu. Zohlednil účinky a důsledky, které lze očekávat od trestu pro budoucí život obžalovaného.“³¹

Příklad 3

„Při ukládání trestů obžalovaným soud postupoval ve smyslu ustanovení §§ 35, 37, 38 a především 39 trestního zákoníku. Soud nejprve obecně zdůrazňuje, že smyslem a účelem trestů v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Při ukládání trestů je primární zásada přiměřenosti trestních sankcí podle ustanovení § 38 trestního zákoníku. Pokud jde o samotné ukládání trestů, pak soud se zabýval samotným trestným činem nebo trestnými činy, jejich společenskou škodlivostí, veškerými okolnostmi spáchání trestného činu, jakožto i osobami obžalovaných. Povaha a závažnost spáchané trestné činnosti blíže určují hlediska, která jsou demonstrativně vypočtena v ustanovení § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Patří k nim především objektivní znaky blíže charakterizující spáchaný trestný čin, a to význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu, jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, míra zavinění pachatele, podíl pachatele při spáchání trestného činu, pohnutka, záměr, cíl pachatele a v neposlední řadě pak osoba pachatele. Podpůrným hlediskem ve vztahu k povaze a závažnosti trestné činnosti jsou poměry pachatele, a to především v době ukládání trestu.“³²

Ačkoli vypadají tato odůvodnění na první pohled komplexně, docházíme nakonec k tomu, že se jedná o pouhý přepis textu zákona, případně trochu poupravený. Pokud by soudce jen převzal tento text, nelze o řádné individualizaci vůbec uvažovat. Je nutné podotknout, že tato vada netkví pouze v absenci individualizovaných okolností, ale v absenci jakýchkoli okolností.

---

³⁰ 2 T 5/2015, s. 25.

³¹ 68 T 18/2013, s. 38.

³² 61 T 11/2016, s. 81.

Jejich výčet z obecných ustanovení zákona se nedá považovat za jejich uvedení v konkrétním případě.

2.4.3. Druhá úroveň – význam jednotlivých okolností

Stejná okolnost může odlišnou měrou ovlivňovat uložený trest v závislosti na jejích detailech. Jako příklad můžeme uvést okolnost dle § 42 písm. q) trestního zákoníku „byl pro trestný čin odsouzen“. Pokud se jedná o obžalovaného, který byl v minulosti odsouzen pro majetkovou trestnou činnost a doba pro úspěšné zahlazení odsouzení se blíží ke konci, je to zásadně odlišný případ, než když mluvíme o stejné okolnosti u obžalovaného, který je před soudem již po několikáté a byl odsouzen opakovaně pro závažnější násilnou trestnou činnost. V obou případech je možné popsat tuto přitěžující okolnost jen jako „byl již pro trestný čin odsouzen“. Je ovšem zřejmé, že v prvním případě bude ceteris paribus tato okolnost hodnocena spíše jako s nižším významem a v druhém se středním významem, nebo i rozhodujícím pro ukládaný trest.

Je nutné zmínit, jakým způsobem je hodnocení závažnosti dané okolnosti možné provést. Rozhodně není potřeba konkrétní okolnost hodnotit na procenta či zlomky, ale je vhodné uvést ji alespoň rámcově. V rámci jednotnosti jsem využil metodiku, která byla aplikována i v předchozí studii, převzatou od Pauline Schuyt (2010, kap. 12), která navrhuje odlišovat míru závažnosti následovně:

- okolnosti s nízkým vlivem na uložený trest;
- okolnosti se středním vlivem na uložený trest;
- a okolnosti s rozhodujícím vlivem na uložený trest.

Nebudu uvádět příklady okolností, u nichž nebyl uveden jejich význam, neboť se v tomto případě těžko demonstruje, když daná skutečnost chybí. Uvedu tedy několik příkladů z analyzovaných rozsudků, kde můžeme zaznamenat aspoň určitý náznak přisuzování významu jednotlivé okolnosti:

Příklad 1

„Obžalovaný v průběhu trestního řízení spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení a jeho výpověď u hlavního líčení výrazným způsobem dopomohla k objasnění trestné činnosti a usvědčení ostatních spoluobžalovaných. Ve své výpovědi vcelku podrobně objasnil charakter páchané trestné činnosti, způsob páchaní trestné činnosti, zapojení jednotlivých osob do páchaní trestné činnosti, a to včetně spoluobžalovaných. Tuto skutečnost soud vyhodnocuje

jakožto okolnost polehčující podle § 41 písm. l) trestního zákoníku a tato skutečnost výrazně přispěla ke stanovení nižšího trestu obžalovanému. ³³

Příklad 2

„Obžalovanému polehčovalo, že se v zásadě doznal k jednání, které je mu kladeno za vinu a zejména při prověrce výpovědi napomáhal při objasňování své trestné činnosti. Význam této skutečnosti je ovšem snižován způsobem, jakým se obžalovaný k projednávané události vyjadřoval v hlavním líčení. Obžalovaný v průběhu vedeného řízení tu více, tu méně intenzivně vyjadřoval lítost nad tím, jak jeho konflikt s Markem Dvořákem skončil. ³⁴

Příklad 3

*„V rámci této trestní sazby soud obžalovanému Mxxx vyměřil úhrnný trest v trvání 6 let, tedy výrazně při spodní hranici zákonné trestní sazby s ohledem na **úplné upřímné doznání obžalovaného**, kterým významným způsobem napomohl objasnění trestné činnosti nejen své osoby, ale zejména všech spoluobžalovaných, která s jeho trestnou činností přímo souvisí, eventuálně ji páchali společně. Jedná se o **výraznou polehčující okolnost**, kterou soud při výměře trestu zohlednil.* ³⁵

2.4.4. Třetí úroveň – vážení všech okolností v souhrnu

Jedná se o myšlenkovou činnost, kdy soudce zohlední polehčující a přitěžující okolnosti v konkrétním případě a vyhodnotí, jejich vzájemný vztah. Právě vztahem k ostatním okolnostem se odlišují od pouhého dávání významu jednotlivým okolnostem (bez zařazení v kontextu k ostatním). Zároveň však platí, že není nutné vážit úplně všechny soudem zmíněné okolnosti, ale pouze ty, které vnímá jako nejpodstatnější. Za nedostatečné zvážení okolností v souhrnu bylo považováno např. následující odůvodnění:

---

³³ 61 T 11/2016, s. 82.

³⁴ 29 T 3/2016, s. 15.

³⁵ 68 T 6/2015, s. 115.

Příklad 1

„Po zvážení všech okolností uvedených výše, byla obžalovanému uložena přímá sankce v podobě nepodmíněného trestu odnětí svobody ve výměře dva a půl roku, kterou soud považuje pro nápravu obžalovaného za zcela dostatečnou.“³⁶

Příklad 2

„Po zvážení všech okolností uvedených výše, včetně doby uplynulé od spáchání činu, dospěl soud k závěru, že u obžalovaných je namístež uložení toliko mírné výchovné sankce, a proto zvolil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu jednoho roku. Takto uložený trest považuje soud za zcela dostatečný.“³⁷

Příklad 3

„Obž. Lxxx Lxxx má v opisu z evidence rejstříku trestů celkem osm záznamů týkající se majetkové trestné činnosti, poslední odsouzení je z roku 2006. Jako trest odpovídající všem zákonných hlediskům soud uložil obžalovanému trest odnětí svobody v trvání pěti roků, tj. na samé spodní hranici zákonné trestní sazby ustanovení § 240 odst. 3 tr. zákoníku.“³⁸

U uvedených příkladů je zřejmé, že soud mezi sebou řádně neporovnal jednotlivé okolnosti, ale pouze konstatoval, že je zvážil. Musíme pak tedy soudci důvěřovat, že je zvážil dobře a nemůžeme pro obecnost nic namítat. Uvedení pouze obecného „vzhledem k výše uvedeným skutečnostem“ v žádném případě nemůže stačit. Naopak za dostatečné bylo považováno vyhodnocení:

Příklad 1

„V rámci této trestní sazby soud obžalované Bxxx vyměřil úhrnný trest v trvání 7 let, což je ještě velmi výrazně ve spodní polovině zákonné trestní sazby s ohledem na dosavadní bezúhonnost obžalované. Mírnější trest však obžalované nemohl být vyměřen, neboť se trestné činnosti dopouštěla po delší dobu, svým jednáním naplnila znaky skutkových podstat tří zvláště závažných zločinů, jednala ve spolupachatelství s dalšími osobami a trestnou činností páchala ze zjištěných důvodů. Nelze přehlédnout, že jednáním, kterým byla uznána vinnou, byla zkrácena

---

³⁶ 3 T 4/2016, s. 11.

³⁷ 3 T 1/2015, s. 22.

³⁸ 2 T 11/2014, s. 84.

daň na úkor České republiky ve výši 22.472.155 Kč a o dalších 5.820.467 Kč byl učiněn pokus o vylákání. Velký rozsah vylákaného neoprávněného zvýhodnění ke škodě České republiky byl mnohonásobně trestnou činností obžalované Bxxx se spolupachateli převyššen. S ohledem na tuto výši, délku páchaní trestné činnosti, ve které obžalovaná pokračovala, zohledňujíc, že trestná činnost byla promyšlená, plánovaná, vedená s jediným cílem – získat finanční profit, soud rozhodl, že není možné obžalované Bxxx vyměřit trest v nižší výměře, když jí polehčuje pouze jediná okolnost, a to dosavadní bezúhonnost, proti které stojí celá řada shora zmíněných okolností přetěžujících.³⁹

Příklad 2

„Ačkoliv soud neshledal u obžalovaných žádné zásadní polehčující okolnosti, dospěl k přesvědčení, že dostačujícím a spravedlivě vyměřeným trestem, bude trest uložený na samé spodní hranici uvedené sazby. Obžalovaní se k činu částečně doznali a projeví nad svým jednáním lítost. Soud si je samozřejmě vědom toho, že doznání bylo do značné míry vynuceno okolnostmi, kdy obžalovaní byli chyceni při činu takřka „za ruku“. Také ohledně upřímně míněné lítosti má soud jisté pochybnosti. Zjištěné okolnosti činu i toho, co mu předcházelo a trestní minulost obžalovaných, vyvolává otázku, zda obžalovaní skutečně litují toho, že chtěli připravit jiného člověka o peníze, platební karty a doklady, a tak mu značně zkomplikovat život, nebo zda spíše litují toho, že za to musejí nést trestněprávní následky“⁴⁰

Příklad 3

„Po zvážení všech okolností uvedených výše, včetně postoje obžalovaných Čxxx a Hxxx ke způsobeným následkům, kdy uhradili poškozeným převážnou část škody (obž. Sxxx uhradil toliko částku ve výši 150,- Kč poškozené Mxxx) a zohlednění míry participace obžalovaných na trestné činnosti, kdy nejagresivněji si počínal obž. Sxxx, byl obžalovaným Čxxx a Hxxx uložen trest odnětí svobody při samé spodní hranici zákonné trestní sazby, tedy ve výměře pěti roků. O rok delší byl zvolen trest u obž. Sxxx, kterého soud pro výkon trestu zařadil do věznice s ostrahou, neboť mu byl za úmyslný trestný čin uložen trest převyšující tři léta. (...) Obžalovaní tak budou trest vykonávat ve věznici s dozorem. Nutno dodat, že soud u obžalovaných neshledal podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody ve smyslu ustanovení § 58 odst. 1

---

³⁹ 68 T 6/2015, s. 115.

⁴⁰ 4 T 2/2016, s. 7.

*trestního zákoníku, o němž by bylo možné uvažovat toliko při existenci více polehčujících okolností a současném nedostatku okolností přitěžujících.*⁴¹

V těchto případech můžeme vidět, že soud zvažil alespoň některé skutečnosti. Na druhou stranu z předchozího průzkumu vyplynulo, že rozsudky obsahují mnohem více vážení všech okolností v souhrnu než vážení jednotlivých okolností (Tomšů a Drápal, 2019, s. 17). To se na první pohled může zdát jako kontradikce, ale je nutno mít na paměti, že soudce vnímá určité skutečnosti jako podstatnější než jiné, i přesto, že to v rozsudku nemusí uvést.

2.5. Řádné odůvodnění

2.5.1. Obecně

Nyní se budu podrobněji věnovat tomu, jak má odůvodnění vypadat, aby vyhovělo stanoveným požadavkům. Jedná se o nelehký úkol, protože nároky na řádné odůvodnění jsou značně náročné a komplexní (blíže podkapitola 2.4.). Argumenty hovořící v neprospěch detailního odůvodňování tuto otázku neulehčují, neboť je třeba mít na paměti, že požadavky nesmí nad míru ztěžovat práci soudců. Řádné odůvodnění nemůže ochromit rozhodovací činnost soudce tak, že by přestal efektivně rozhodovat. Jak jsme ale viděli výše, je argument přílišné časové náročnosti účinný pouze za určitých podmínek. Návrhy na extrémně vysokou míru detailizace jsou tedy bezpředmětné. Je zřejmé, že potřebujeme metodiku, která soudci pomůže ujasnit, co je konkrétně třeba odůvodnit a jak detailně. Níže představuji již zmíněnou metodiku Pauline Schuyt (2010, kap. 11).

Ustanovení § 89 a § 125 odst. 1 trestního řádu by nás mělo nasměrovat, jaké skutečnosti je nutné v trestním stíhání dokazovat. Trestní zákoník podává v § 39 výčet okolností, ke kterým je třeba přihlédnout při ukládání trestu. Tyto okolnosti dále specifikuje § 125 odst. 1 trestního řádu, jenž tak však činí nesystematicky a odlišně než trestní zákoník. Vzniká nám tedy jakási „propast“, kdy na jedné straně máme obecná ustanovení zákona, která v sobě ovšem neobsahují přesný návod, jak trest odůvodnit řádně, a na straně druhé máme poměrně vysoké nároky na kvalitu odůvodnění prezentované teorií a judikaturou. A ačkoli nám teorie a judikatura dává několik vodítek, jak postupovat při odůvodňování, ani ta nejsou dostačující.

---

⁴¹ 3 T 5/2016, s. 17.

Jakub Drápal ve svém článku (2020a, s. 4) navrhuje jako řešení využití modelu představeného prof. Pauline Schuyt. Tento model se nestaví vůči § 125 trestního řádu, nýbrž funguje jako průvodce při jeho aplikaci, který pomůže správně uchopit náležitosti zákona tak, aby odpovídaly teorii i judikatuře. Pokud bychom tedy postupovali dle zmíněného modelu, naplníme tím požadavky na odůvodnění kladené teorií i judikaturou. Pauline Schuyt výstižně popsala, co musí řádné odůvodnění nezbytně obsahovat a zároveň tím nepřidává zbytečnosti, které by soudce zatěžovaly. Jedná se tedy o nástroj, jenž umožňuje překlenout výše zmíněnou propast. Nyní tento model představím.

Pauline Schuyt navrhuje pro řádné odůvodnění trestu odpověď na pět základních otázek – co, kdo, jak spáchal, jaké byly následky tohoto jednání a jaký byl kontext, ve kterém se pachatel jednání dopustil. Vychází přitom z práce Kennetha Burkeho (1969), kdy si uvědomila, že se jeho metoda pěti otázek (prvků) dá využít i v právních případech. Burke předpokládá, že tyto prvky jsou přítomny v každé situaci, liší se pouze jejich vzájemný poměr. Pauline Schuyt tvrdí, že není nutné vždy popsat všech pět prvků, ale je nutné napsat, proč je některý vynechán. Níže rozvedu podrobněji jednotlivé prvky a budu se snažit vysvětlit, jakým způsobem reflektují ustanovení § 125 trestního řádu.

2.5.2. Čeho se týká – otázka „co?“

Na tuto otázku odpovídáme chráněným zájmem. Jedná se o to, jak daná trestná činnost ovlivňuje fungování společnosti. Zjistíme, proč je dané jednání trestné. Trestní řád chráněný zájem vyjadřuje v § 125 následujícím způsobem: „(soud uvede) jak posoudil povahu a závažnost trestného činu z hlediska významu konkrétního chráněného zájmu, který byl činem dotčen.“

2.5.3. Osoba pachatele – otázka „kdo?“

Druhým prvkem je otázka „kdo?“, tedy osoba pachatele. V této otázce existují ještě dvě podkategorie okolností, a to jsou okolnosti subjektivní a objektivní. Mezi objektivní patří věk pachatele, zaměstnání pachatele, způsob života pachatele, informace, zda pachatel trpí nějakými závislostmi či recidiva. Ačkoli jsou tyto okolnosti významné pro ukládání trestů, nejsou přímou součástí spáchaného trestného činu (resp. můžeme je zjistit nezávisle na spáchaném trestném činu). Na druhé straně máme subjektivní okolnosti, které se již přímo

týkají spáchaného trestného činu. Patří mezi ně zavinění, pohnutky, motiv atp. (Schuyt, 2010, s. 141). V § 125 se tyto okolnosti taktéž nalézají: „*Při odůvodnění uloženého trestu uvede jakými úvahami byl veden při ukládání trestu, jak posoudil (...) osobu pachatele, míru jeho zavinění a jeho pohnutky, záměr nebo cíl. (...) uvede též, jak přihlédl k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, k jeho dosavadnímu způsobu života*“.

2.5.4. *Způsob spáchání trestného činu – otázka „jak?“*

Třetím prvkem, kterým se dá konkretizovat určitý případ, je zodpovězení otázky „jak?“. Odpovědí je, jakým způsobem byl daný trestný čin spáchán. Pauline Schuyt mluví o *modu operandi*. Pokud bychom měli tento prvek podřadit pod náš trestní řád, jedná se zejména o povahu a závažnost trestného činu, jež se obsahově překrývá s tím, jak tuto otázku vnímá Pauline Schuyt. Nutno podotknout, že v jejím vnímání se jedná ještě o širší kontext, než pouze o povahu a závažnost činu, kdy sem řadí i jednání pachatele po činu. (Schuyt, 2010, s. 179).

2.5.5. *Důsledky této skutečnosti – otázka „následku“*

Předposledním prvkem je otázka následku trestného činu. Jedná se o odpověď na otázku, jaké následky, účinek, nebo dopad trestný čin měl. Obsah může zahrnovat bezprostřední následky pro oběť, osoby blízké ale i pro společnost. Důsledky (ať pozitivní, či negativní) se také mohou týkat pachatele samotného, jenž se může například trestným činem obohatit. Pauline Schuyt tvrdí, že následek je prvkem, který se vyskytuje v největší míře. Důvodem je skutečnost, že zákonodárce reaguje na zjištěný negativní dopad (následek) určitého jednání jeho klasifikací jako trestného činu. Píše: „*Pokud je určitý následek neodmyslitelně spjat s určitým jednáním, pak je toto jednání legitimně kriminalizováno*“ (Schuyt, 2010, s. 207). Ve vztahu k § 125 trestního řádu se jedná zejména o požadavek náležitého odůvodnění následků trestného činu, snahu pachatele nahradit škodu či jiné škodlivé následky trestného činu.

2.5.6. *Okolnosti, za nichž byl trestný čin spáchán – „kontext“*

Jedná se o „prostředí“, v němž je trestný čin spáchán. V rozsudku často čteme o kontextu jako o „okolnostech, za kterých byl trestný čin spáchán“. Kontext nám pomůže správně uchopit celý případ, a tak může zásadně ovlivnit náš pohled na celou situaci. Příkladem takovéto změny perspektivy může být například zjištění, že byly dány podmínky nutné obrany, v případě že byl

zpočátku trestný čin kvalifikován jako ublížení na zdraví. Dalším příkladem může být například spáchání trestného činu během válečného stavu atp. Kontext zásadním způsobem ovlivňuje ukládání trestů (Schuyt, 2010, s. 219). Odráží zejména požadavek § 125 trestního řádu na zmínění okolností, za kterých byl trestný čin spáchán.

2.5.7. Aplikace v praxi

Metodika Pauline Schuyt umožňuje logicky rozvíjet, jakým způsobem se trestná činnost odehrála se zmíněním všech podstatných skutečností, aniž by se vynechal kontext, do kterého je trestný čin zasazen. Zároveň je uvedený přístup ve shodě s § 125 trestního řádu, kdy umožňuje soudci zmíněné poměrně složitě formulované ustanovení lépe uchopit a prakticky využít. Při správném postupu a odpovědi na zmíněné otázky bude odůvodnění komplexní a čitelné. Jednotlivé otázky, na které je nutno odpovědět, zároveň vyzývají k tomu, aby proběhla konkretizace jednotlivých okolností. Stále ale platí, že metodika není nástroj, který by automaticky zvyšoval kvalitu odůvodnění. Pokud osoba píšící odůvodnění nebude chtít vyhotovit odůvodnění dle daných náležitostí, tak se tak nestane.

Tato metodika nám umožní jednotlivé okolnosti lépe konkretizovat, ale neumožní automaticky přisuzovat míru významu jednotlivých okolností. Stejně tak neumožní automatické vážení jednotlivých okolností v souhrnu. I na tyto dva požadavky musí soudci myslet při ukládání trestu.

Jakub Drápal navrhl pro zaznamenání všech podstatných náležitostí odůvodnění následující tabulku, pomocí níž se minimalizuje šance, že vznikne některá z výše uvedených vad rozsudku (2020a, s. 20). Tato tabulka navazuje na již představenou teorii Pauline Schuyt.

Tabulka č. 1 – zaznamenávání všech náležitostí odůvodnění trestu (Drápal, 2020a, s. 20)

Okolnost	Konkretizace	Zpřísňuje / zmírňuje	Jak silně?
Co?			
Význam konkrétního chráněného zájmu			
Kdo?			
Míra zavinění			
Pohnutka/záměr/cíl			
Trestní minulost			
Osobní poměry			
Majetkové poměry			
Rodinné poměry			
Jiné charakteristiky			
Jak?			
Povaha a závažnost trestné činnosti			
Následky TČ			
Pro oběť a společnost			
Dopady na obviněného			
Snaha nahradit škodu			
Okolnosti TČ (kontext)			
Za kterých byl spáchán			
Vedly k TČ			
Umožnily její spáchání			
Trestní řízení (délka, vazba)			
Společenský kontext			
Sazba:		Možné hlavní tresty:	
Vážení (hodnocení v souhrnu)			
Druh:			
Výměra:			

II. Empirická část

3. Popis výzkumu

3.1. Výzkumná otázka

Výzkumná otázka byla formulována následovně: Je odůvodňování trestů v rozsudcích krajských soudů dostatečné? Dostatečnost odůvodnění jsem rozebral v teoretické části tak, aby tento pojem nečinil výkladové problémy – jedná se o absenci vad odůvodnění. Tyto vady vychází zejména z díla Pauline Schuyt.

Jde tedy o analýzu odůvodňování krajského soudu jako soudu prvostupňového. Dle § 17 odst. 1, 2 a 3 trestního řádu rozhoduje krajský soud jako soud prvního stupně v následujících případech: v řízení o trestném činu, jehož dolní hranice činí nejméně 5 let, nebo pokud za něj lze uložit výjimečný trest, za taxativně vyjmenované trestné činy, které nemusí splňovat podmínku minimální dolní hranice, o trestném činu opilství, kterým pachatel spáchal čin jinak trestný, který by spadal pod předchozí případy, stejně tak jako v řízení o dílčích útocích pokračování v trestném činu, pokud to spadá pod zmíněné případy.

3.2. Hypotéza

Krajské soudy jako soudy prvostupňové rozhodují obecně o trestných činech závažnějších než soudy okresní. Za tyto trestné činy se ukládají i závažnější tresty s delší výměrou. Je zde tedy větší společenský zájem na kvalitě odůvodnění, a to i vzhledem k poškozeným. Zároveň soudci krajských soudů mají menší nápad případů, tedy i více času se věnovat jednotlivým rozhodnutím. Soudci krajských soudů jsou zároveň zásadně zkušenějšími soudci, než jejich kolegové na obvodní úrovni (nemusí to platit vždy, ale v průměru to tak je).

Tyto skutečnosti nám umožňují formulovat následující hypotézu. Odůvodňování uloženého trestu krajskými soudy by mělo být kvalitnější a detailnější než odůvodňování soudů okresních. Je ale otázkou, proč je odůvodňování okresními soudy v tak nízké kvalitě (Tomšů a Drápal, 2019, s. 24). Může to být z různých příčin a druh příčiny nám bude i determinovat, zda bude situace u krajských soudů odlišná. Pokud je například příčinou neznalost soudců o nutnosti detailně odůvodňovat, nebo i jejich neochota k tomu, pak se pravděpodobně nebude situace lišit ani na krajské úrovni. Pokud je ale příčinou velké množství případů na okresním soudu a s ní

spojena zaneprázdněnost soudce, tak tu je naděje, že bude odůvodňování kvalitnější. To jsou jen některé z možných příčin, kdy skutečná příčina bude velice pravděpodobně odlišná, či to bude spíše jejich kombinace. Předmětem výzkumu ovšem není odhalit příčiny (ne)dostatku detailního odůvodňování, ale pouze popsat aktuální stav.

3.3. Metodologie

Jako metodu analýzy jsem zvolil systematickou obsahovou analýzu, která se dá využít i ve zkoumání rozsudků (Hall and Wright, 2008, s. 1-3). Tato metoda se snaží objektivním způsobem analyzovat konkrétní text. Ještě před započítím analýzy je nutné zvolit typ informací, jenž bude zaznamenáván. Výsledky této metody by měly být při opětovném zkoumání odlišnou osobou stejné, nebo velice podobné. Je tedy nezbytné přesným způsobem nastavit pravidla výběru informací k analýze určených.

Uvedená metoda byla již použita na velice podobný výzkum, týkající se odůvodňování okresních soudů (Tomšů a Drápal, 2019). V této práci využiji know-how, kterým byla analyzována rozhodnutí ve zmíněné studii, zejména co se týče způsobu zanášení relevantních proměnných, aby byly výsledky vzájemně porovnatelné.

Jako první hledisko je míra specifikace rozhodnutí, tedy zda soudy daný případ odůvodní pouze obecně, nebo jej specifikují takovým způsobem, že individualizují okolnost konkrétně k pachateli nebo k okolnostem případu. Pokud soud konkretizuje alespoň jednu okolnost, považujeme takové rozhodnutí za individualizované. Na druhou stranu, pokud soud nekoncretizuje ani jednu okolnost, nebo žádnou ani nezmíní, nejedná se o individualizované odůvodnění. Tuto problematiku jsem podrobněji rozebíral v teoretické části i s příklady (kapitola 2.4.). Zmíněné první hledisko je pouze prvním krokem k řádnému odůvodnění konkrétního trestu. Pokud soud uvede pouze obecná ustanovení trestního řádu, či trestního zákona, bez specifikace alespoň jedné okolnosti, není možné o řádném odůvodnění ani uvažovat. Zároveň ale platí, že i v případě, že by byly všechny okolnosti perfektně individualizované vzhledem k okolnostem případu, či pachateli, neznamená to automaticky, že je trest řádně odůvodněný. Je třeba pokračovat ještě v dalších kritériích.

Druhým hlediskem bylo, zda soudy uváděly, jakou roli mají jednotlivé okolnosti (zda nízký, střední nebo rozhodující vliv) na uložený trest. Jestliže není možné rozpoznat, jakou roli měly jednotlivé okolnosti při ukládání trestu, nemůže se rozhodnutí považovat za řádně odůvodněné. Pro označení okolnosti, které je přisouzen význam, musí soud konkrétně zmínit, jak ovlivnila

daný trest. Soudci nepoužívají pojmy Pauline Schuyt, ale zmiňují například, že k dané okolnosti nelze tolik přihlížet, nebo naopak, že jako podstatnou okolnost vnímají následující. I tuto problematiku jsem více rozebíral v teoretické části (kapitola 2.4.).

Dále jsem zaznamenával, zda byly soudy váženy okolnosti v souhrnu. Nutno podotknout, že vážení všech okolností v souhrnu bylo možné i v případě, kdy nebyla přisouzena role okolnostem jednotlivým. Jednalo se o to, zda soudy jakýmkoli způsobem vzájemně porovnaly alespoň dvě rozdílné okolnosti a zmínily, jakým způsobem ovlivnily trest. Na rozdíl od předchozí vady jde tedy o to, zda soudy vyhodnotily okolnosti ve vzájemném vztahu.

Protože trestní zákoník a trestní řád přistupuje odlišně k okolnostem ovlivňujícím uložený trest, bylo třeba vytvořit vlastní systém okolností, který jsem převzal z empirické studie odůvodňování rozhodnutí okresních soudů (Tomšů a Drápal, 2019, s. 5). Okolnosti byly rozděleny do pěti skupin: obecné, polehčující, přitěžující, specifické zákonné okolnosti a ostatní. Kdy

- obecnými okolnostmi jsou myšleny okolnosti v § 125 TR a § 39 TZ, které byly ještě rozděleny pro potřebu výzkumu na následující podkategorie:
  1. povaha a závažnost trestného činu;
  2. osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele;
  3. dosavadní způsob života;
  4. a chování pachatele po činu,
- polehčujícími a přitěžujícími okolnostmi jsou myšleny okolnosti dle § 41 a 42 TZ,
- specifickými zákonnými okolnostmi jsou takové okolnosti, které se týkají spolupachatelství, účastenství, přípravy, pokusu a získání majetkového prospěchu,
- a ostatními okolnostmi mám na mysli okolnosti, které zákonná úprava nepředvídá.

Je nutné podotknout, že tímto výzkumem nemůžeme skutečně říct, zda je konkrétní rozsudek řádně individualizovaný, ale pouze zjišťujeme, zda je možné zrekonstruovat uložený trest na základě konkrétního rozsudku krajského soudu. Je to zejména z toho důvodu, že nebyly zohledněny všechny okolnosti a zároveň rozsudek může být dobře individualizován, i když neobsahuje odůvodnění.

3.4. Výzkumný vzorek

K vzorku, který jsem analyzoval, mi udělil přístup Ústav státu a práva. Rozhodnutí byla získána za pomoci zákona o svobodném přístupu k informacím (zákon č. 106/1999 Sb.). Rozhodnutí byla získána následovně. Ze statistických listů z let 1995-2017 byla vybrána taková rozhodnutí, která se týkají fyzických osob, pouze soudní listy (ne listy státního zastupitelství). Následně byla vybrána pouze rozhodnutí s rokem vyhotovení 2016. Dále byla odfiltrována rozhodnutí, jež byla vyřízena trestním příkazem a případy, které se týkaly mladistvých. Pachatelé těchto trestných činů byli odsouzeni a byl jim uložen trest nebo úhrnný trest (tedy vzorek neobsahuje společný ani souhrnný trest). Za těchto podmínek zbylo 931 rozhodnutí. Z nich se náhodně vybralo 300. To za využití náhodného stratifikovaného výběru na úrovni soudů. Výběr byl tedy náhodný, ale přiměřeně k nápadu daného soudu. Tento konečný vzorek vyhotovil Jakub Drápal.

Z 300 rozhodnutí se následně vyloučilo 59 jako nevhodných, neboť neobsahovala odůvodnění dle § 129 odst. 2 trestního řádu. Ze zbylých 241 rozhodnutí kvůli výskytu vícero obžalovaných na jedno rozhodnutí, vzniklo celkem 450 případů, které byly podrobeny analýze. V těchto 450 případech bylo zaznamenáno celkem 2424 okolností ovlivňujících trest, tedy 5,4 okolností na případ a celkem 60 různých druhů okolností.

4. Výsledky

Základní otázka byla, zda je odůvodňování trestů v rozsudcích krajských soudů dostatečné. Dostatečnost byla posuzována z hlediska absence vad rozebraných v teoretické části. Celkem bylo analyzováno 450 případů, které obsahovaly 2424 okolností. Z těchto okolností bylo individualizováno 42 % a zbylých 58 % nikoliv.

Tato část diplomové práce využívá v zájmu porovnatelnosti způsob zobrazování výsledků, který byl využit v diplomové práci o odůvodňování trestů okresními soudy (Tomšů, 2020) a v empirické studii o odůvodňování trestů (Tomšů a Drápal, 2019). Pouze podkapitola „Náležitosti rozhodnutí“ je vypracována dle vlastního klíče tak, aby výsledky odpovídaly druhům vad v teoretické části. I přesto ale budou výsledky porovnatelné. V této diplomové práci tak přímo navazují na předchozí výzkum.

4.1. Náležitosti rozhodnutí

4.1.1. První úroveň – konkretizace rozhodnutí

Ve výzkumu jsem rozlišoval, zda jsou uložené tresty odůvodněny pouze obecně, nebo zda je v nich konkretizována alespoň jedna z uvedených okolností. Analýza odhalila, že zkoumaný vzorek 450 případů obsahuje 76 % případů, v nichž byla řádně individualizována alespoň jedna okolnost. Ve zbylých 24 % procentech se nacházel alespoň jeden typ vady konkretizace ze tří možných (tedy vady první úrovně, kterými jsou obecnost okolností, nevhodný odkaz nebo chybějící okolnosti), které jsou rozebírané v teoretické části.

Co se týče podílu jednotlivých vad v uvedených 24 % případů (celkem 108 rozhodnutí), jednalo se převážně o vadu prvního typu či druhého typu, tedy obecnost okolností nebo nevhodný odkaz v 91,7 % případů. Vadou absence jakýchkoli okolností trpělo pouze 8,3 % všech vadných případů.

4.1.2. Druhá úroveň – význam jednotlivých okolností

Druhým zkoumaným aspektem bylo, zda soudci přiřazovali jednotlivým okolnostem význam, jenž mají pro uložený trest. Z analýzy vyplývá, že z celkového počtu 2424 okolností, byl jejich význam zmíněn pouze v 72 případech, což představuje pouhé 3 %. Seřazeny dle míry významu

a jejich četnosti vzhledem ke všem případům, u kterých byla druhá úroveň zaznamenána, bylo zjištěno následující:

- okolnosti s nízkým vlivem na uložený trest [ve 20 případech, tedy 27,8 %];
- okolnosti se středním vlivem na uložený trest [v 10 případech, tedy 13,9 %];
- a okolnosti s rozhodujícím vlivem na uložený trest [ve 42 případech, tedy 58,3 %].

4.1.3. Třetí úroveň – vážení okolností v souhrnu

Ze zkoumání této vady vyplynulo, že soudci zvážili alespoň dvě okolnosti v souhrnu přesně ve 12 % případů z 450. Nutno dodat, že v drtivé většině soudci zvážili mezi sebou právě dvě okolnosti.

4.1.4. Vyhodnocení náležitostí rozhodnutí

Co se týče nejdůležitější vady, konkretizace okolností, ve výzkumu bylo hodnoceno kladně 76 % případů. Ve 24 % případů nebylo odůvodnění trestu řádně individualizované. Nemůžeme říct, že se jedná o několik zanedbatelných výjimek, nýbrž jde téměř o jednu čtvrtinu všech zkoumaných rozhodnutí.

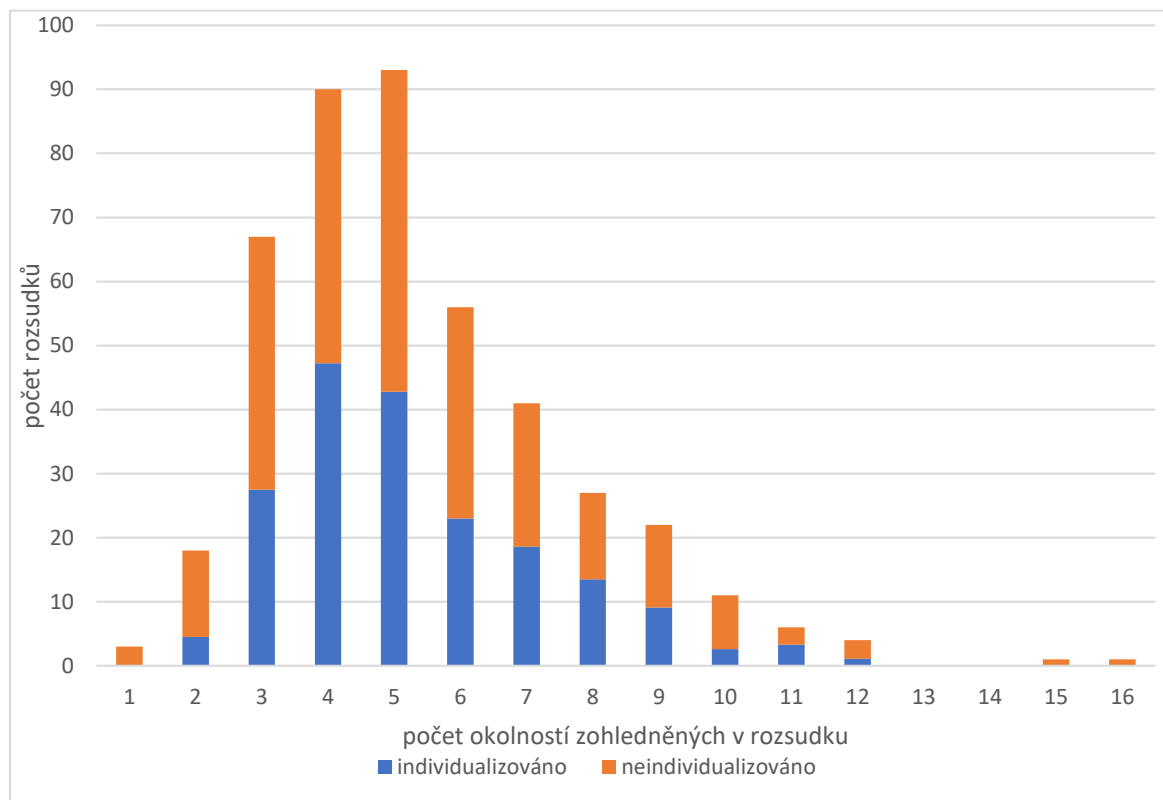
Výsledky analýzy druhé úrovně dopadly vcelku neuspokojivě. Závažnost okolnosti byla zohledněna v pouhých 3 % případů, což rozhodně není povzbudivé. V teoretické části jsme si popsali důležitost významu jednotlivých okolností pro odůvodňování trestů. Překvapivý je fakt, že vážení okolností v souhrnu bylo výrazně častější (ve 12 % případů), než přisuzování významu jednotlivým okolnostem. Překvapivé je to z důvodu, že tato třetí úroveň je na zpracování náročnější, než druhá a zároveň je k ní třeba do jisté míry přisuzování významu jednotlivých okolností. Z této skutečnosti lze vyvodit hypotézu, že soudy i přes to, že význam jednotlivých okolností nezmíní v písemné podobě, určitým způsobem ho při zvažování konkrétního trestu okolnostem přisuzují (alespoň v případech, kde proběhlo vážení okolností v souhrnu). Jinak řečeno, soudy sice význam neuvedou písemně, ale pravděpodobně s ním vnitřně pracují.

4.2. Četnost okolností a jejich individualizace

4.2.1. Počet okolností zohledněných v rozhodnutí

V Grafu 1 je znázorněna četnost jednotlivých okolností v rozsudcích, kdy u každého počtu okolností je uvedeno, kolik rozhodnutí je obsahuje. Nejčastěji byly zohledněny čtyři okolnosti a nejvyšší počet zohledněných bylo 16. Takový rozsudek byl ale pouze jeden. Modrou barvou v grafu je znázorněn počet individualizovaných okolností a oranžovou počet neindividualizovaných.

Graf 1: Počet okolností v rozsudcích

4.2.2. Počet rozsudků s daným počtem povinných kategorií podle § 125 trestního řádu

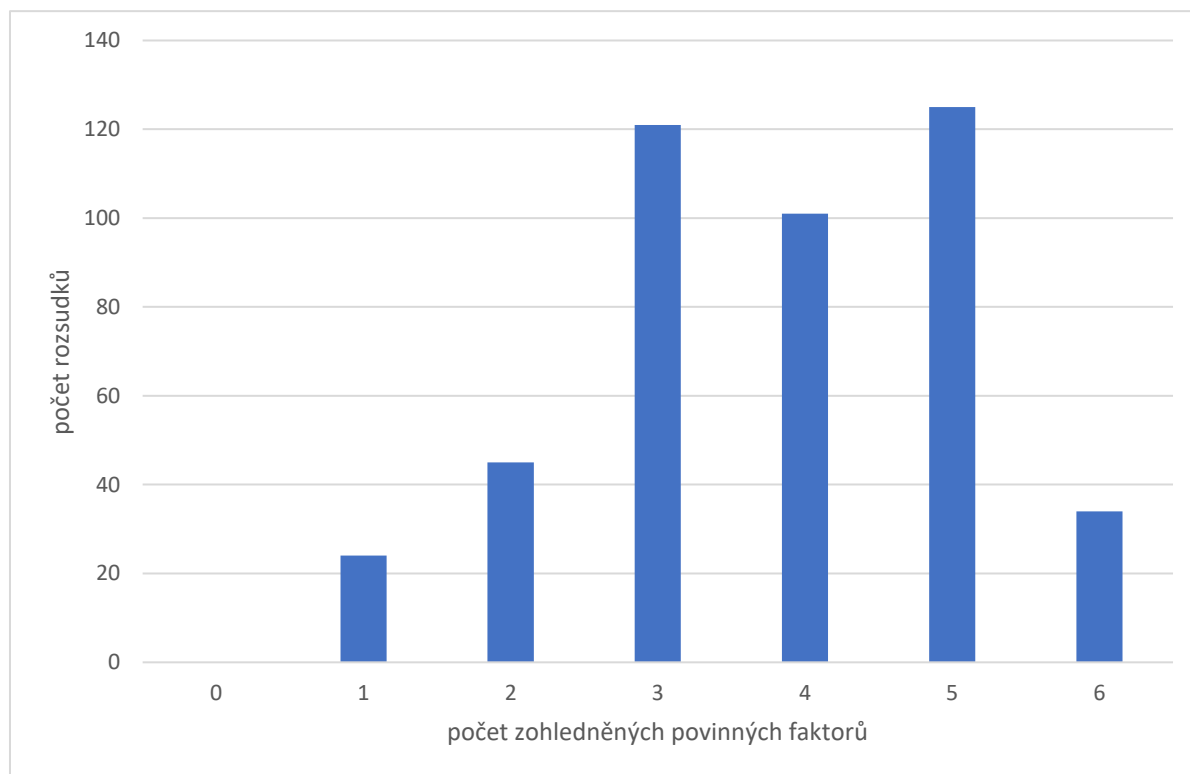
Následující graf⁴² zachycuje, jak soudy vyhovovaly nárokům ustanovení § 125 trestního řádu, tedy zda zvažovaly povahu a závažnost trestného činu, osobní poměry pachatele, jeho

⁴² Graf 2

dosavadní způsob života, chování po činu a přitěžující či polehčující okolnosti. Povaha a závažnost je určována různými kritérii, a tak pro zjednodušení, při mé analýze stačilo k zaznamenání okolnosti jako splněné naplnění jenom jednoho z těchto kritérií. Polehčující a přitěžující okolnosti jsou postaveny vedle čtyř základních jako okolnosti páté a šesté. Všech šest povinných požadavků § 125 trestního řádu naplnilo pouze 7,6 % rozsudků.

Graf 2: Počet rozsudků s daným počtem povinných kategorií dle § 125 TR

4.2.3. Počet jednotlivých okolností dle § 125 trestního řádu

V následující tabulce představuji, kolik okolností dle § 125 odst. 1 trestního řádu bylo v případech zváženo, a které konkrétně to byly. Tyto okolnosti byly dále seřazeny dle kategorií zmíněného ustanovení, tedy dle povahy a závažnosti trestného činu, osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů pachatele, dosavadního způsobu života a chování pachatele po činu. V tabulce se nacházejí kromě okolností, které předvídá § 125 trestního řádu i takové okolnosti, jež sice nejsou v zákoně, ale dají se řadit do některé z těchto kategorií. Tabulka je rozdělena do pěti sloupců, kdy v prvním je název okolnosti, dále příslušné ustanovení zákona, informace, kolik bylo okolností tohoto typu individualizováno a celkový počet těchto okolností ve vzorku. V posledním sloupci je podíl individualizovaných případů konkrétní okolnosti na

všech rozhodnutích, u něhož je alespoň jedna individualizovaná okolnost (těch bylo 441, tedy 76 %).

Tabulka 1: Počty jednotlivých okolností

Kategorie dle § 125 TŘ	Název okolnosti	§ TŘ / TZ	Individualizováno		Celkem	Procento individualizovaných okolností z individualizovaných rozsudků
			Ano	Ne		
Chování pachatele po činu	Doznání a spolupráce s OČTŘ	§ 41 písm. l)	55	86	141	12.2
	Lítost	§ 41 písm. n)	16	36	52	3.6
	Postoj obžalovaného		36	8	44	8
	Chování pachatele po činu obecně	§ 125	13	4	17	2.9
	Spolupracující obviněný	§ 41 odst. m)	2	3	5	0.4
Povaha a závažnost	Spáchal více trestných činů	§ 42 písm. d)	29	64	93	6.4
	Okolnosti spáchání trestného činu	§ 125	34	27	89	7.6
	Společenská škodlivost	§ 125	62	28	88	13.8
	Způsob spáchání	§ 125	38	7	45	8.4
	Následek	§ 125	19	8	27	4.2
	Způsobil menší škodu	§ 41 písm. i)	2	0	2	0.4
	Způsobil větší škodu	§ 42 odst. k)	15	23	38	3.3
	Ve větším rozsahu, na více věcech nebo více osobách, anebo trestný čin páchal nebo pokračoval po delší dobu	§ 42 písm. m)	55	69	124	12.2
	Povaha a závažnost obecně	§ 125	36	23	59	8
	Doba, která uplynula od spáchání	§ 125	24	19	43	5.3
	Pohnutka	§ 125	7	0	7	1.6
	Chráněný zájem	§ 125	16	14	30	3.6
	Náhrada škody obžalovaným	§ 41 písm. j)	13	4	17	2.9
	Spolupachatel – míra, jakou se podílel	§ 39 odst. 6 písm. a)	26	19	45	5.8
	Míra zavinění	§ 125	86	27	113	19.1
	Ze ziskuchtivosti a jiné zavrženíhodné pohnutky	§ 42 písm. b)	11	65	76	2.4
	S rozmyslem/po předchozím uvážení	§ 42 písm. a)	14	65	79	3.1
	Množství návykové látky		0	0	0	X
	Získal vyšší prospěch	§ 42 písm. l)	1	4	5	0.22
	Záměr/cíl	§ 125	0	0	0	X
	Zranitelná oběť	§ 42 písm. h)	0	0	0	X
	Pokus	§ 39 písm. c)	7	0	7	1.6
	Surový, trýznivý způsob spáchání	§ 42 písm. c)	4	8	12	1.6
	Člen organizované skupiny	§ 42 písm. o)	1	3	4	0.9
	Získal majetkový prospěch	§ 39 odst. 7	1	0	1	0.9
	Zneužití postavení	§ 42 písm. f)	8	2	10	1.8
	Svedl k TČ mladistvého	§ 42 písm. i)	0	1	1	0
Nemorálnost činu		0	0	0	X	
Pod vlivem návykových látek		0	0	0	X	
Osobní okolnosti	Osobní okolnosti obecně	§ 125	88	59	147	19.6

	Účinky a důsledky, které lze očekávat pro budoucí život pachatele	§ 125	21	22	43	4.7
	Ostatní uložené tresty		47	41	88	10.4
	Nízký věk	§ 41 písm. f)	1	0	1	0.9
	Doba strávená ve vazbě		0	0	0	X
Dosavadní způsob života	Byl již pro TČ odsouzen	§ 42 písm. p)	57	44	101	12.7
	Vedl řádný život před spácháním TČ	§ 41 písm. o)	55	133	188	12.2
	Dosavadní způsob života obecně	§ 125	43	53	96	9.6
	Efektivita předchozích trestů		7	9	16	1.6
	Ve zkušební době		9	7	16	2

Tabulka mám umožňuje lépe pochopit, které okolnosti jsou nejčastěji využívány. Když se podíváme na první tři dle četnosti využití, tedy na vedení řádného života před spácháním trestného činu, osobními okolnostmi pachatele, doznání a spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, je možné formulovat závěr, že obecně soudy zohledňují více okolnosti týkající se osoby pachatele než spáchaného trestného činu.

Okolnosti, které soudy sice využívaly, ale nebyly řazeny do této tabulky, jsou uvedeny zde:

- žádné polehčující okolnosti (zmíněno ve 34 případech, z toho 8 individualizovaných);
- žádné přitěžující okolnosti (zmíněno v 19 případech, z toho 3 individualizované);
- všechny okolnosti případu (zmíněno ve 14 případech, z toho žádný individualizovaný).

V případě žádných polehčujících či přitěžujících okolností se jednalo o situaci, kdy soudy uvedly, že neshledaly žádné takovéto okolnosti. Co se týče třetí okolnosti, soudy ve 14 případech uvedly doslova „vzhledem ke všem okolnostem případu“, kdy tato okolnost nebyla individualizována ani jednou.

4.3. Polehčující a přitěžující okolnosti

V analyzovaných případech bylo celkem 2424 okolností, z čehož bylo 838 přitěžujících a 597 polehčujících. Zbývající okolnosti byly neutrálního charakteru, nebo vzhledem k nedostatečné individualizaci nebylo možné určit, zda byly přitěžující, či polehčující. Z celkového počtu přitěžujících a polehčujících okolností bylo 58,4 % okolností přitěžujících a 41,6 % okolností polehčujících.

Mezi polehčujícími okolnostmi dle § 41 trestního zákoníku soudci uváděli následující:

- vedl před spácháním trestného činu řádný život [písm. p), 118 případů];
- k trestnému činu se doznal [písm. l), 114 případů];

- trestného činu upřímně litoval [písm. o), 52 případů];
- napomáhal při objasňování své trestné činnosti nebo významně přispěl k objasnění trestného činu spáchaného jiným [písm. m), 37 případů];
- spáchal trestný čin ve věku blízkém věku mladistvých [písm. f), 11 případů];
- spáchal trestný čin pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezpůsobil [písm. e), 8 případů];
- ostatní;⁴³

Okolnosti uvedené v písmenech a), c), d), g), h) a n) § 41 trestního zákoníku nebyly uvedeny ani v jednom ze zkoumaných případů.

Mezi přitěžujícími okolnostmi dle § 42 trestního zákoníku soudci uváděli následující:

- spáchal trestný čin ve větším rozsahu, na více věcech nebo více osobách, anebo trestný čin páchal nebo v něm pokračoval po delší dobu [písm. m), 124 případů];
- byl pro trestný čin již odsouzen [písm. q), 100 případů];
- spáchal více trestných činů [písm. n), 93 případů];
- spáchal trestný čin s rozmyslem, nebo po předchozím uvážení [písm. a), 79 případů];
- spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky [písm. b), 76 případů];
- trestným činem způsobil vyšší škodu nebo jiný větší škodlivý následek [písm. k), 38 případů];
- surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem [písm. c), 12 případů];
- ke spáchání trestného činu zneužil svého zaměstnání, postavení nebo funkce [písm. f), 10 případů];

---

⁴³ svůj trestný čin sám oznámil úřadům [písm. k), 5 případů]; spáchal trestný čin pod tlakem závislosti nebo podřízenosti [písm. c), 4 případy]; trestným činem způsobil nižší škodu nebo jiný menší škodlivý následek [písm. i), 2 případy]; přičinil se o odstranění škodlivých následků trestného činu nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu [písm. j), 2 případy]; spáchal trestný čin v silném rozrušení, ze soucitu nebo z nedostatku životních zkušeností [písm. b), 1 případ].

· ostatní;⁴⁴

Okolnosti uvedené v písmenech g), j) a o) § 42 trestního zákoníku nebyly použity ani jednou. Co se týče přitěžující okolnosti „byl pro trestný čin již odsouzen“, jednalo se zejména o situaci, kdy soudce odkazoval na předchozí trestnou činnost obviněného citací výpisu z trestního rejstříku. Co se týče přitěžující okolnosti „spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky“, jednalo se vždy o ziskuchtivost s jedinou výjimkou, kdy tato okolnost byla přiznána z rasové nenávisti.

---

⁴⁴ trestným činem získal vyšší prospěch [písm. l), 5 případů]; spáchal trestný čin jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo člen spolčení [písm. p), 4 případy]; spáchal trestný čin využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti [písm. d), 4 případy]; spáchal trestný čin vůči dítěti, osobě blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí a ohrozil tím jejich život nebo zdraví, způsobil jim škodu, újmu na zdraví nebo jinou újmu anebo se na jejich úkor bezdůvodně obohatil [písm. h), 2 případy]; trestným činem porušil zvláštní povinnost [písm. e), 1 případ]; svedl k činu jinak trestnému, provinění nebo trestnému činu jiného, zejména dítě mladší patnácti let, mladistvého nebo osobu ve věku blízkém věku mladistvých [písm. i), 1 případ].

IV. Porovnání odůvodňování trestů okresními a krajskými soudy

5. Porovnání odůvodňování trestů okresními a krajskými soudy

V roce 2019 byla vyhotovena studie (Tomšů a Drápal, 2019), ve které bylo zkoumáno 366 soudních rozhodnutí. Studie se zaměřila na to, zda je dostatečným způsobem odůvodněn uložený trest, kdy se analyzovaly okolnosti, které jej ovlivňují. Zkoumalo se zejména, zda jsou okolnosti dostatečně individualizované, zda je brán v potaz význam jednotlivých okolností a zda jsou okolnosti váženy v souhrnu. Dále se výzkum věnoval otázce, jak soudy naplňují požadavky § 125 trestního řádu, a jakým způsobem zohledňují polehčující a přitěžující okolnosti (byly tedy zkoumány stejné aspekty odůvodnění jako v této diplomové práci). Výzkum vycházel ze stejných teoretických předpokladů, jež jsou zmíněny v teoretické části. V následujících řádcích budu porovnávat výsledky analýz rozhodnutí soudů obou článků.

5.1. Náležitosti rozhodnutí

5.1.1. První úroveň – konkretizace

Zkoumalo se, zda soudci okolnosti odůvodňovali pouze obecně, nebo zda konkretizovali alespoň jednu okolnost. V tomto případě dopadly lépe okresní soudy, neboť alespoň 1 okolnost byla konkretizována v 83 % případů, kdežto na krajské úrovni pouze v 76 % případů. Tato skutečnost je velice překvapivá a je nutné klást otázku, proč bylo na krajské úrovni o celých 7 % méně individualizovaných rozhodnutí, když vše napovídalo tomu, že zde bude situace lepší? Nabízí se zde jeden faktor, který by tuto situaci mohl vysvětlit. Ve zkoumaném vzorku rozhodnutí krajských soudů bylo výrazně více rozhodnutí s pluralitou obžalovaných. Soudy mají tendenci při větším množství obžalovaných snižovat počet okolností, které ovlivňují výši trestu a zároveň je méně konkretizují – s větším počtem odsouzených se snižuje kvalita odůvodnění. K uvedené hypotéze ovšem **nejsou** tvrdá data, proto nelze potvrdit, zda se jedná o skutečný důvod horší individualizace trestů. K tomu by byl zapotřebí další výzkum.

Co se týče druhů vad v nedostatečně odůvodněných rozhodnutích, dopadly výsledky následovně. Z celkového počtu vad u soudů okresní úrovně trpělo:

- 58,8 % rozhodnutí vadou obecnosti okolností a nevhodných odkazů;
- 41,2 % rozhodnutí vadou absence jakýchkoli okolností.

V případě krajského soudu jsou výsledky následovné. Z celkového počtu nedostatečně odůvodněných rozhodnutí vadou trpělo:

- 91,7 % rozhodnutí vadou obecnosti okolností a nevhodných odkazů;
- 8,3 % rozhodnutí vadou absence jakýchkoli okolností.

Máme před sebou zajímavé výsledky, které nám prozrazují druhy vad u zmiňovaných soudních článků. Zde je možno konstatovat, že jsou na tom krajské soudy výrazně lépe než soudy okresní. Vada absence jakýchkoli okolností je totiž velice závažnou vadou, jež činí rozhodnutí zcela nepřezkoumatelným a nesrozumitelným.

5.1.2. Druhá úroveň – význam jednotlivých okolností

Při srovnání výsledků studie rozhodnutí okresních soudů se došlo k závěru, že vzorek obsahuje pouhých 2,35 % okolností, kterým byl přiřazen určitý význam. Podobná situace, ač trochu lepší, je na úrovni krajských soudů, kde tuto informaci obsahovalo 3 % všech okolností. V obou případech tedy můžeme vnímat velmi nedostatečné vypořádávání se okresních a krajských soudů se zmíněnou úrovní.

5.1.3. Třetí úroveň – vážení okolností v souhrnu

Co se týče poslední úrovně, vážení okolností v souhrnu, dopadly oba soudní články velice podobně. Okresní soudy učinily vážení okolností v souhrnu v 10 % případů, kdežto krajské ve 12 %. Opět vidíme podobný trend, kdy soudy častěji váží okolnosti v souhrnu, než přisuzují význam jednotlivým okolnostem.

5.1.4. Vyhodnocení

Je zřejmé, že situace týkající se vad na krajské úrovni není obecně výrazně lepší než na úrovni okresní. Zarážející na první pohled může být množství vadných případů, ke kterému zatím

nemáme, kromě hypotézy s větším počtem odsouzených na krajské úrovni, uspokojivé vysvětlení. Nutno dodat, že odůvodnění krajské úrovně trpí v zásadě méně závažnými vadami než odůvodnění okresní úrovně, což se předpokládalo.

Co se týče vad druhé a třetí úrovně, je situace téměř totožná. Vada druhé úrovně se nachází jak na okresní, tak krajské úrovni v drtivé většině případů, což je z hlediska teorie velice nežádoucí a může mít velice negativní dopad na kvalitu odůvodnění. V případě vážení všech okolností v souhrnu je situace taktéž porovnatelná na obou instancích, kdy tuto náležitost splňuje zhruba každý desátý případ.

5.2. Četnost okolností a jejich individualizace

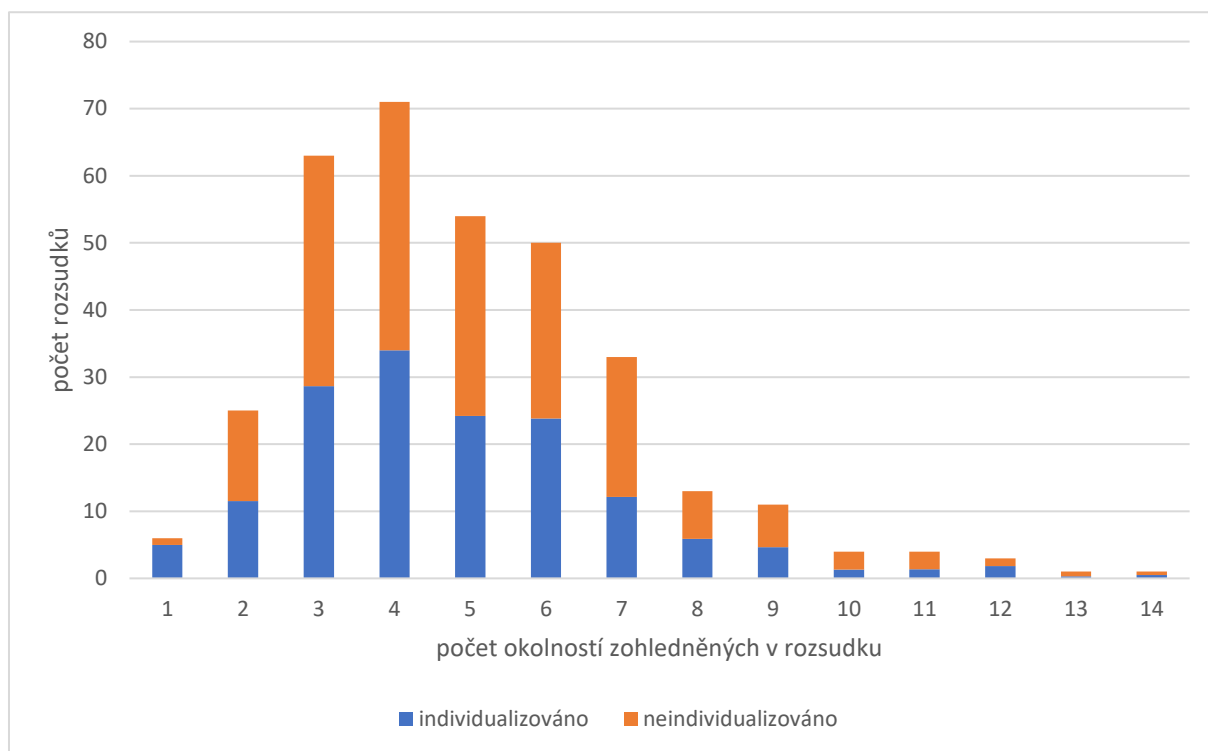
5.2.1. Počet okolností zohledněných v rozhodnutí

V následujících grafech jsou uvedeny četnosti okolností, jež soudy uváděly. V případě okresních soudů bylo zanalyzováno celkem 366 případů, ve kterých bylo celkem 1700 okolností. Z toho bylo individualizováno 44 %. Na krajské úrovni bylo zanalyzováno 450 případů, které obsahovaly celkem 2424 okolností, kdy individualizováno bylo 42 %, tedy o 2 % méně než na okresní úrovni. Graf 3 ukazuje četnost uvedení jednotlivých okolností na okresní úrovni, Graf 4 ukazuje stejný údaj na úrovni krajské. Barevná odlišnost zobrazuje podíl konkretizovaných a nekonkretizovaných okolností.

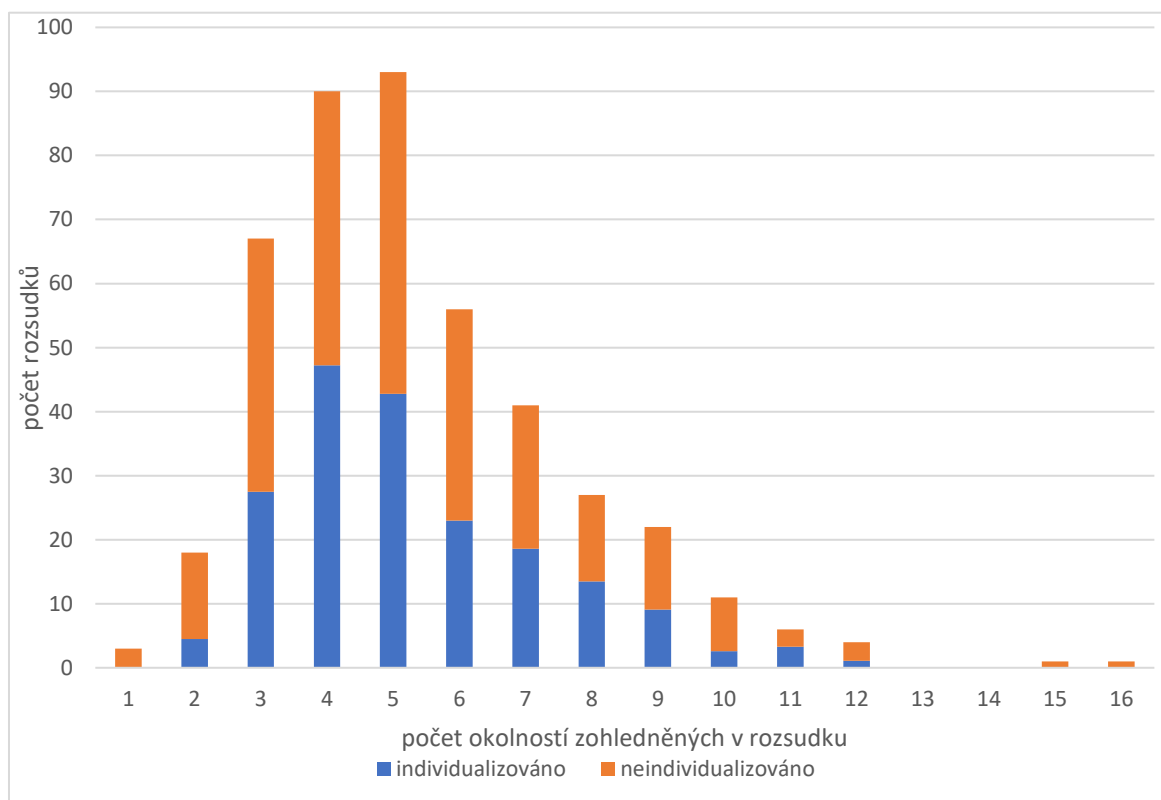
Můžeme vidět, že i když se grafy liší na absolutní čísla, procentuálně vychází grafy velice podobně, a to jak u množství případů, tak individualizovaných rozhodnutí. U obou instancí jsou nejčastější případy se třemi, čtyřmi, pěti anebo šesti okolnostmi, kdy od šesti či pěti okolností na rozsudek má graf sestupnou tendenci. Je vskutku podivuhodné, jak jsou grafy na obou instancích podobné.

Graf 3: Počet okolností zohledněných v rozsudcích okresních soudů (Drápal, 2020, s. 14)

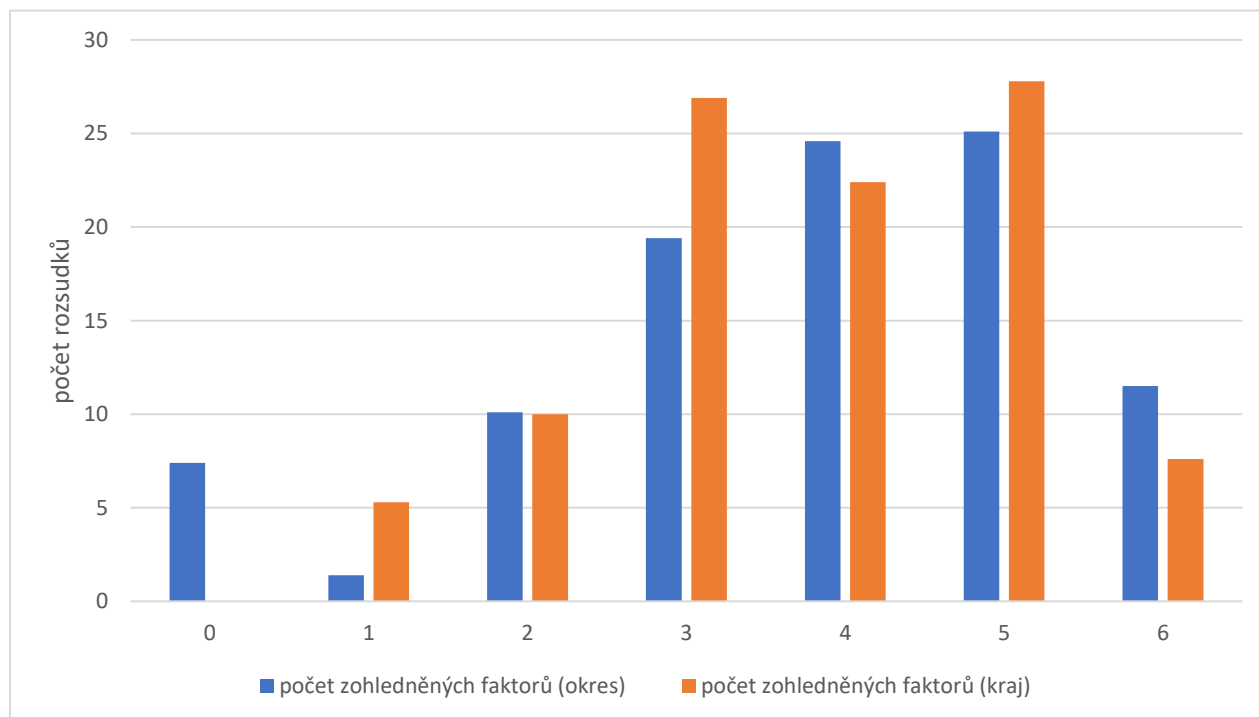

Graf 4: Počet okolností zohledněných v rozsudcích krajských soudů

Graf 5 zobrazuje, do jaké míry soudy zohlednily povinné náležitosti § 125 trestního řádu. Je zde opět uvedeno 6 kategorií § 125 jako v kapitole 4.2. Pro lepší komparaci byla absolutní čísla z původních grafů převedena na procenta. I zde můžeme vidět nápadnou podobnost okresní a krajské úrovně. Zajímavá je výchylka při třech okolnostech v rozsudku, kterých je na krajské úrovni výrazně více než na okresní. Všechny šest povinných náležitostí § 125 trestního řádu se podařilo splnit pouze ve 12 % případů na okresní úrovni a v pouhých 7,6 % případů na krajské úrovni. Nyní jsou tedy detailnější soudy okresní úrovně. Důvod může být podobný jako v případě otázky, proč je na okresní úrovni více individualizovaných případů. Je možné, že to taktéž souvisí s mnohostí obžalovaných, neboť soudy měly tendenci uvádět méně okolností s přibývajícím počtem obžalovaných. Nutno dodat, že ani 12 %, ani 7,6 % není v žádném případě dostatečné.

Graf 5: Počet rozsudků s daným počtem povinných kategorií podle § 125 TR – okres vs. kraj

5.2.2. Počet jednotlivých okolností dle § 125 trestního řádu

Na okresní i krajské úrovni byly nejčastější okolnosti ty, které se týkaly osoby pachatele. V případě okresní úrovně se jednalo konkrétně o trestní minulost obžalovaného, jeho osobní okolnosti, a zda se k trestnému činu doznal (Tomšů a Drápal, 2019, s. 17). Na krajské úrovni se jednalo o vedení řádného života před spácháním trestného činu, osobní okolnosti pachatele a doznání a spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Autoři výzkumu vytyčili hypotézu,

že „české okresní soudce zajímá spíše osoba pachatele při ukládání trestu než specifika trestné činnosti“ (tamtéž). Vzhledem k nejčastějším okolnostem okresních soudů nelze jinak, než tuto hypotézu rozšířit i na krajské soudy. I přesto, že se jedna z okolností liší, týká se též osoby pachatele, a nikoliv trestné činnosti.

5.3. Vyhodnocení porovnání

Při analýze náležitostí rozhodnutí jsem došel k následujícímu. Rozhodnutí okresních soudů bylo o 7 % častěji individualizováno než rozhodnutí krajských soudů. To může být způsobené mnohostí odsouzených na jeden případ v krajských rozhodnutích. Velice zajímavá je skutečnost, že vady konkretizace měly zásadně odlišné rozložení. V případě okresních soudů byla vadou absence jakýchkoli okolností ve 41,2 % vadných případů, kdežto na krajské úrovni se tato vada vyskytovala v pouhých 8,3 %. Znamená to, že na krajské úrovni soudci podstatně méně odůvodňují pouhým obecným zněním zákona bez uvedení jediné okolnosti. Co se týče významu jednotlivých okolností, dopadla situace u obou soudních článků velice špatně. U obou vyšel počet okolností, u kterých byl zmíněn význam v pouhých pár procentech z celkového počtu okolností. Vážení okolností v souhrnu proběhlo o 2 % více na krajské úrovni, kdy byly okolnosti zváženy ve 12 % případů.

Co se týče rozložení počtu okolností na počet případů, vyšlo srovnání soudů v procentech velice podobně. Stejně tak při srovnávání rozsudků se stejným počtem zohledněných okolností, vyšlo procentuální zastoupení individualizovaných okolností velice podobně.

V Grafu 5 jsem srovnával, v jakém počtu rozsudků bylo přítomno kolik ze šesti povinných náležitostí § 125 trestního řádu. Počet povinných náležitostí byl vyšší v případě okresních soudů, kdy všech šest obsahovalo 12 % případů, kdežto na krajské úrovni takových rozhodnutí bylo pouhých 7,6 %. Zároveň byla potvrzena hypotéza, že nejen české okresní soudce, ale i krajské soudce zajímá spíše osoba pachatele, než trestný čin.

5. Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl zjistit, zda dochází k dostatečnému odůvodňování uložených trestů krajskými soudy. Vzhledem k výsledkům, ke kterým jsem došel analýzou rozhodnutí, nezbyvá než konstatovat, že krajské soudy v zásadě tento aspekt rozhodnutí nenaplnují. Ve 24 % případů nebyla individualizována ani jedna okolnost. Přisuzování významu jednotlivým okolnostem a vážení všech okolností v souhrnu také nedopadlo povzbudivě. U velké části rozhodnutí tak absentovala zásadní schopnost odpovědět na otázku, proč byl uložen konkrétní trest. Výsledky jsou velice podobné jako u okresních soudů, liší se pouze nepatrně. Během analýzy jsem taktéž zkoumal, zda odůvodnění naplňují požadavky § 125 trestního řádu. Bylo zjištěno, že všechny povinné okolnosti byly naplněny jen v malém počtu případů. Nutno opět zdůraznit, že nemůžeme určit, jestli byl uložený trest spravedlivý či nespravedlivý, ale pouze, zda lze z odůvodnění pochopit důvod uložení daného trestu.

Tato zjištění jsou v rozporu s hypotézou, v níž jsem předpokládal vyšší kvalitu odůvodnění soudů krajských než soudů okresních. K této hypotéze nás vedly následující skutečnosti. Krajské soudy rozhodují v zásadě o závažnější trestné činnosti, soudci krajských soudů bývají zkušenější, než jejich kolegové na okresním soudě a v neposlední řadě je na krajských soudech nižší nápad případů. Je však nutné připustit, že takto vytyčená hypotéza je velmi povrchní a nezaobírá se hlouběji možnými dalšími důvody, které ovlivňují kvalitu odůvodňování. Odpovědět na otázku, proč je odůvodňování trestů soudy krajské úrovně v takové kvalitě, není možno vzhledem k povaze výzkumu. Velice zajímavé by bylo výzkum rozšířit i o rozhovory se soudci týkající se tohoto tématu, abychom mohli lépe pochopit, jakým způsobem během rozhodování uvažují, a jak je vnímána potřeba odůvodnění trestu z jejich strany.

V teoretické části jsem rozebíral skutečnost, že napsat detailní odůvodnění není jednoduchý úkol. Kromě možných přehnaných požadavků, nepřehlednosti zákona, větší zranitelnosti při detailním odůvodnění a dalším argumentům proti, je na první pohled jednodušší vydat se cestou psaní méně detailního odůvodnění. Soudci jsou ovšem nadáni rozsáhlou diskrecí, kterou si musí obhájit. Pokud bude veřejnost a zákonodárce vnímat, že soudcům svěřená pravomoc není využívána řádným způsobem, může dojít k jejímu omezení. Řádné odůvodňování není jen v zájmu odsouzených, ale i v zájmu justice samotné.

Výzkum, jenž v této práci proběhl, by potřeboval ještě zlepšit (zejména podrobně rozpracovat způsob individualizace jednotlivých druhů okolností, aby bylo vždy jasné, čím je daná okolnost nedostatečná). Zároveň si je autor vědom obrovských požadavků na soudce, jež jsou s touto

profesí spjatý. Nalézt jednotný způsob odůvodňování trestů je náročný úkol a tato práce si jej za cíl nekladla. Hlavním účelem bylo podnítit diskuzi o určitých problematických aspektech odůvodňování trestů.

6. Zdroje

- Ashworth, A. (2010). *Sentencing and Criminal Justice* (6th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bobek, M. (2010). O odůvodňování soudních rozhodnutí. *Právní rozhledy* (6).
- Burke, K., & Leben, S. (2007). Procedural Fairness: A Key Ingredient in Public Satisfaction. *Court Review*, 44(2).
- Burke, K. (1969). *A Grammar of Motives*.
- Cohen, M. (2015). When Judges Have Reasons Not to Give Reasons: A Comparative Law Approach. *Washington and Lee Law Review*, 72(2).
- Československý Nejvyšší soud. (1965). *Zhodnocení praxe soudů z hlediska plnění usnesení pléna Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 1965 - Pls 1/1965 (o praxi soudů při ukládání trestů u nejčastěji se vyskytujících trestných činů)*.
- Drápal, J. (2018). Individualizace v České republice: Jak určujeme tresty a co to víme? *Státní Zastupitelství*, (1).
- Drápal, J. (2019). Odůvodnění trestů: Argumenty pro a proti detailnímu odůvodňování trestů. *Státní Zastupitelství*, (5).
- Drápal, J. (2020). Odůvodnění trestů: Principy správného odůvodňování trestů. *Státní zastupitelství*, (1).
- Drápal, J. (2020). Základní přístupy k ukládání trestů. *Státní zastupitelství*, (5).
- Engel, Ch. (2007). The Psychological Case for Obliging Judges to Write Reasons. *The Impact of Court Procedure on the Psychology of Judicial Decision Making*, (s. 71-110).
- Engel, Ch. & Strack, F. (2007). The Impact of Court Procedure on the Psychology of Judicial Decision Making. *Nomos*.
- Gelsthorpe, L. & Padfield, N. (2003). Exercising discretion: Decision-making in the criminal justice system and beyond. *Cullompton: Willan Publishing*.
- Hall, M. A., & Wright, R. F. (2008). Systematic content analysis of judicial opinions. *California Law Review*.
- Hamilton, C. (2005). Sentencing in the District Court: „Here be dragons“. *Irish Criminal Law Journal*, 9.

- Hewton, T. (2010). Instinctive Synthesis, Structured Reasoning, and Punishment Guidelines: Judicial Discretion in the Modern Sentencing Process. *Adelaide Law Review*, 31.
- Ho, H. L. (2000). The judicial duty to give reasons. *Legal Studies*, 20(1).
- Kalvodová, V. (2002). *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání., Brno: Masarykova univerzita.
- Kmec, J. (2012). Právo na spravedlivý proces (čl. 6 EÚLP). In J. Kmec, D. Kosař, J. Kratochvíl, & M. Bobek (Eds.), *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C.H. Beck.
- Mičudová, S. (2021). Dôležitosť riadneho odôvodnenia uloženia nepodmienečného trestu odňatia slobody. *Trestněprávní revue* (2).
- Miller, M. (1989). Guidelines Are Not Enough: The Need for Written Sentencing Opinions. *Behavioral Sciences and the Law*, 7(1).
- Nejvyšší soud ČR. (1984). *Zhodnocení praxe soudů při ukládání trestů č. PlsF 1/84 z 22. 12. 1984*.
- Nejvyšší soud ČR. (2014). *Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011, Ts 43/2012 ze dne 12. 2. 2014*.
- Pennington, D.C. & Lloyd-Bostock, S. (1987). The psychology of sentencing: Approaches to consistency and disparity. *Oxford: Centre for Socio-legal Studies*.
- Samuels, A. (1981). Giving reasons in the criminal justice and penal process. *The Journal of Criminal Law*, 45(1).
- Schuyt, P. M. (2010) *Verantwoorde straffoemeting*. Deventer: Kluwer.
- Šámal, P. a kol. (2013). *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck.
- Tata, C. (2007). Sentencing as Craftwork and the Binary Epistemologies of the Discretionary Decision Process. *Socio-Legal Studies*, 16 (3).
- Tata, C. & Hutton, N. (2002). Accountability for the Sentencing Decision Process – Towards a New Understanding. *Sentencing and Society: International Perspectives*. Aldershot: Ashgate.
- Thomas, D.A. (1963). Sentencing – the Case for Reasoned Decisions. *Criminal Law Review*.
- Tomšů, K., & Drápal, J. (2019). Odůvodňování trestů: Empirická studie rozhodnutí okresních soudů. *Státní Zastupitelství*, (6).

- Tomšů, K. (2019). Reasoning of Criminal Judgments in the Czech Republic. *Diplomová práce, právnická fakulta Univerzity Karlovy*.
- Tyler, T. R., Boeckman R.J., Smith H.J. & Huo Y.J. (1998). Social Justice in a Diverse Society. *American Political Science Review*, 92(1).
- Tyler, T.R. & Sunshine J. (2003). The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing. *Law & Society Review*.
- Visinger, R. (2011). Odůvodnění rozhodnutí v trestních věcech. *Trestněprávní revue*, (12).

Reasoning of Sentences by Regional Courts

Abstract

This diploma thesis addresses the question of the sufficiency of reasoning of the criminal judgement by regional courts. In the theoretical part, I focus primarily on arguments for the necessity of proper reasoning of the judgement, stemming from both the law and fundamental legal principles. Furthermore, I delve into the context of sentence reasoning within our legal system, as well as the jurisprudence of the European Court of Human Rights, along with their purposes, requirements, and shortcomings. Last but not least, I attempt to present an approach that would help minimize the typical shortcomings of reasoning. The theoretical segment thus gradually answers the following questions concerning reasoning: Whether to reason at all, what does the law, theory, and jurisprudence say about reasoning, why to reason, how not to reason, and how to reason. Thus, it comprehensively covers all essential aspects of reasoning including common arguments both for and against various forms of reasoning.

In the empirical part, I will present an analysis of 300 decisions made by regional courts. The research question posed was, "*Is the sentence reasoning provided by regional courts sufficient?*" This question encompasses various sub-questions and aspects that were documented during the analysis using the method of content analysis. By doing so, I build upon a previous study that examined the same subject matter using the same methodology but at the district court level. The aim was to determine whether and to what extent regional courts reason sentences in accordance with the law and theory. The empirical part also includes a comparison of both researches. The result was the finding that the reasoning of sentences by regional courts is at a similarly low level, considering the presented theory, as it is at the level of district courts. This outcome is not in line with the hypothesis, which anticipated that reasoning at the regional level is significantly higher in quality. However, the reasons behind this result were not able to be determined.

Key words: punishment, reasoning, individualization

Odůvodňování trestů krajskými soudy

Abstrakt

Tato diplomová se věnuje otázce dostatečnosti odůvodňování trestů krajskými soudy. V rámci teoretické části se především zaměřuji na argumentaci pro nezbytnost řádného odůvodnění trestů, které vyplývá jak ze zákona, tak ze základních právních principů. Dále se zabývám odůvodněním trestu v kontextu našeho právního řádu, ale i judikatury Evropského soudu pro lidská práva, a také jeho účely, náležitostmi a vadami. V neposlední řadě se pokouším představit způsob, který by pomohl minimalizovat typické vady odůvodnění. Teoretická část tedy postupně odpovídá na následující otázky ohledně odůvodňování: Zda vůbec odůvodňovat, co o odůvodnění říká zákon, teorie a judikatura, proč odůvodňovat, jak neodůvodňovat a jak odůvodňovat. Kompletně tedy pokrývá veškeré důležité aspekty odůvodňování trestů včetně častých argumentů pro i proti různým druhům odůvodňování.

V empirické části představuji analýzu 300 rozhodnutí krajských soudů, kdy byla položena tato výzkumná otázka: „*Je odůvodňování trestů krajskými soudy dostatečné?*“. Tato otázka zahrnuje různé podotázky a aspekty, které byly během analýzy zaznamenávány za použití metody obsahové analýzy. Navazuji tak na předchozí studii, která za pomoci stejné metodologie zkoumala též předmět, ovšem na úrovni okresních soudů. Cílem této analýzy bylo zjistit, zda a do jaké míry krajské soudy odůvodňují tresty s ohledem na zákon a teorii. Součástí empirické části je také komparace obou výzkumů, tedy výzkumu na úrovni okresní a úrovni krajské. Výsledkem bylo zjištění, že odůvodnění trestu krajskými soudy je na podobně nízké úrovni, vzhledem k prezentované teorii, jako na úrovni okresních soudů. Tento výsledek není v souladu s hypotézou, kdy se očekávalo, že odůvodňování na krajské úrovni je výrazně kvalitnější. Důvody tohoto výsledku se ovšem nepodařilo zjistit.

Klíčová slova: trest, odůvodnění, individualizace